

TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTO

Katsaus toimintaan vuodelta 2007

Sisältö

1. **Tietosuojavaltuutetun katsaus 2007**
2. **Tietosuojan vuosi 2007**
 - 2.1. Sidosryhmäyhteistyöllä edistimme tietosuojan integrointia yhteiskuntaan
 - 2.2 Kansainvälinen toiminta sitoi toimistomme resursseja yhä enemmän
3. **Tietosuojavaltuutetun toimiston resurssit, toiminta-ajatus ja arvot sekä yhteystiedot**
4. **Oikeusministeriön valtion talousarvioasetuksen 66 i §:n mukainen kannanotto**
5. **Tietosuojaa koskevia ratkaisuja ja kannanottoja v. 2007**
6. **Tietosuojalautakunnan vuosi 2007**
 - 6.1 Lautakunnan tehtävät ja kokoonpano
 - 6.2 Katsaus vuoden 2007 toimintaan
7. **Dataombudsmannens översikt 2007**

Tämä katsaus tietosuojavaltuutetun toimiston toimintaan 2007 on laadittu perinteisen vuosikertomuksen sijasta. Katsaus sekä vuoden 2007 toimintakertomus ovat luettavissa toimiston kotisivuilla osoitteessa www.tietosuoja.fi/tehtävät.

Kansikuva: Tietosuojavaltuutetun toimisto järjesti 20-vuotisjuhlavuotenaan Helsingissä 23-24.4.2007 Eduskunnan Pikkuparlamentissa EU-jäsenvaltioiden tietosuojaviranomaisten lakimiesten ”Case Handling Workshop” -kokouksen. Kokoukseen osallistui lähes seitsemänkymmentä tietosuojan erityisasiantuntijaa kolmestakymmenestä maasta. Kuvaaja Lauri Karppinen.

1. TIETOSUOJAVALTUUTETUN KATSAUS 2007

Viime vuonna toimistomme perustamisesta tuli kuluneeksi kaksikymmentä vuotta, joten mennyt vuosi oli samalla juhluvuotemme. Viime vuonna juhlistettiin myös Euroopan neuvoston tietosuojasopimuksen 25-vuotista taivalta järjestämällä 28.1.2007 ensimmäinen yleiseurooppalainen tietosuojapäivä. Tämän huomattavan ja toivottavasti traditionaaliseksi muodostuvan päivän viettoa varten yhdistimme tietosuojapäivän ja toimistomme juhluvuoden tapahtumat. Tietosuojavaltuutetun toimisto järjesti yhdessä viestintäviraston kanssa 26.1.2007 Säätytalolla kansainväliseen tietosuojapäivään liittyvän kutsuvierasseminaarin, jonka teemana oli ”Tietosuoja – reuna-alueilta polttopisteeseen”. Järjestämämme seminaarin jälkeen toimeliaisuutemme suunnattiin suomalaiseen erikoisuuteemme eli osallistuimme kansallisen tietoturvapäivän järjestämiseen. Juhluvuoden tapahtumia olivat myös Helsingissä järjestetty jäsenvaltioiden tietosuojaviranomaisten lakimiesten kokous Case Handling Workshop, joka kokosi yhteen lähes seitsemisenkymmentä tietosuojan erityisasiantuntijaa ja EFFI:n kanssa toteuttamamme tietosuoja-aiheinen vaali-ilta. Lisäksi Lapin yliopisto tuki jälleen toimistomme toimintaa osallistumalla kanssamme Rovaniemellä pidettyjen tilaisuuksien järjestämiseen.

Vuoden loppupuolella tietosuojan tiimoilla tapahtuneesta on syytä mainita erityisesti kolme asiaa. Yleisradio julkisti teettämänsä tutkimuksen, jonka mukaan poikkeusoloissakaan kansalaiset eivät ole halukkaita luopumaan yksityisyydestään. Tästä oikeudesta halutaan tutkimuksen mukaan pitää kiinni eniten heti tasa-arvon jälkeen. Toisaalta kansainvälinen ”vahtikoiraorganisaatio” Privacy International julkaisi oman selvityksensä. Sen tuloksista repäistiin otsikoita, joissa käytettiin mm. ilmauksia ”Yksityisyys Suomessa romahti”.

Oman aivan erityisen huomionsa ansaitsee lokakuussa hyväksytty Euroopan unionin Lissabonin sopimus. Sillä on tarkoitus muuttaa EU:n perussopimuksia. Euroopan unionin pilarirakenteen mahdollinen häviäminen merkitsee luonnollisesti erityisen paljon nyt kolmannen pilarin alaan kuuluvien poliisi- ja turvallisuusasioiden suhteen. Toisaalta tietosuojan eräästä keskeisimmästä oikeusperusteesta, Euroopan ihmisoikeussopimuksesta tulee henkilötietojen suojan suhteenkin sitovaa oikeutta. Lissabonin sopimukseen kuuluvassa perusoikeusluettelossa on sekä yksityisyyden suoja että henkilötietojen suoja kummatkin. Näiltä osin sopimuksessa edellytetään myös itsenäisten tietosuojaviranomaisten olemassaoloa!

EU oli aktiivinen myös verkkorikosasioissa. Siellä havahduttiin tähän kasvavaan ongelmaan aloittamalla vihdoinkin yhteisen verkkorikosten torjuntastrategian laadinta. Aika tulee näyttämään, saadaanko tuosta strategiasta tehokas keino taistelussa rekisteröityjen oikeuksien ja luottamuksen puolesta. Asiasta eduskunnan hallintovaliokunnassa – tietosuoja-asiat kuuluvat sen alaisuuteen – järjestetyssä kuulemistilaisuudessa esitin, että Suomessa asiaa voitaisiin kansallisestikin vauhdittaa esimerkiksi säätämällä tietoturvallisuuslaki ja integroimalla opetussektori tiiviimmin mukaan kansaliskasvatukseen. Muutamat rikosoikeudenkäynnit toimintavuoden aikana saivat minut myös havaitsemaan, että paljon on tehtävä vielä töitä mm. syyttäjien koulutuksen suhteen.

Saimme myös uusia ”kollegoita”. Euroopan Neuvoston ihmisoikeuskomissaari Thomas Hammarberg oli havahtunut osaltaan tietosuojaan kohdistuvista uhkista ja kutsui minutkin järjestämäänsä seminaariin. Samoin uuden Euroopan perusoikeusviraston työohjelmaan tuli tietosuoja mukaan.

Sähköisen viestinnän tietosuojakysymyksien osalta jatkettiin toimintaa yrityssalaisuuksien vuotamisten tehokkaammaksi estämiseksi. Kysymystä työnantajan oikeudesta lukea työntekijöiden sähköpostiviestejä ja seurata nettisurffailua paalutti paljon Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen 3.4.2007 antama päätös Copland vastaan UK – asiassa. Kokonaan niiden keinojen käyttöä tuomioistuin ei näyttäisi rajaavan keinovalikoiman ulkopuolelle. Vuoden vaihteen jälkeen 29.1.2008 Euroopan yhteisöjen tuomioistuin antoi mielenkiintoisen päätöksensä Telefonica vastaan Promusicae – tekijänoikeusjärjestö –asiassa. Nämä tuomioistuinten ratkaisut tulevat uskoakseni merkittävästi heijastumaan myös meidän maahamme.

Viime vuonna toteutimme myös merkittäviä toimistomme sisäisiä uudistuksia, joilla pyrimme edelleen tehostamaan yhteiskunnallista vaikuttavuuttamme ja parantamaan henkilöstömme asemaa ja työtyytyväisyyttä. Uudella sähköisellä asiankäsittelyjärjestelmällä uskomme pystyvämme vastaamaan entistä paremmin yhä kasvavaan kysyntäämme. Toisaalta viime vuonna suoritettu eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen tekemä tarkastuskin osoitti selkeästi resurssiemme rajallisuuden. Yhtälössä, jossa kysyntämme kansalaisten tietosuojallisen tietämyksen parantuessa kasvaa ja jossa toisaalta tuottavuusohjelman haasteet pakottavat jatkuvasti kriittisesti suhtautumaan tekemiseemme, on luonnollisesti monia haasteita ja epävarmuustekijöitä. Siksi lähtökohdat vuodelle 2008 ovat erityisen mielenkiintoiset. Kaiken tämän keskellä henkilöstömme selviytyi jälleen kerran upeasti.

Helsingissä 31. päivänä heinäkuuta 2008

Reijo Aarnio
tietosuojavaltuutettu

2. TIETOSUOJAN VUOSI 2007

2.1 Sidosryhmätyöllä edistimme tietosuojan integrointia yhteiskuntaan

Tietosuojavaltuutetun toimiston toiminnan tulostavoitteet on vahvistettu oikeusministeriön tulostavoitteissa laaditussa tulossopimuksessa. Siinä keskeisimmät palvelukohtaiset tavoitteet koskivat oikeusturvapalveluita, yleisohjausta ja sidosryhmäpalveluita, viranomaispalveluita, viestintäpalveluita ja kansainvälisiä palveluita.

Tietosuojavaltuutetun toimiston henkilötietolain soveltamiseen liittyvä ohjaus- ja valvontatehtävä on valtakunnallinen ja kattaa sekä julkisen sektorin että yksityisen sektorin rekisterinpitäjät ja rekisteröidyt. Valtuutetun ohjaus- ja valvontatoimivalta ulottuu henkilötietolain lisäksi erityislainsäädännön perusteella tapahtuvaan henkilötietojen käsittelyyn.

Tavoitteena vuonna 2007 oli lisätä kansalaisten ja rekisterinpitäjien tietoisuutta tietosuojaan perustuvista oikeuksista ja velvollisuuksista. Toimintavuoden aikana toteutettiin suunnitellulla tavalla useita rekisteröityjen oikeuksia ja rekisterinpitäjien velvoitteita koskevia kampanjoita osana tietosuojavaltuutetun toimiston 20-vuotisjuhlavuotta. Euroopan neuvoston tietosuojapäivää vietettiin Suomessa tietosuojavaltuutetun toimiston ja Viestintäviraston järjestämällä kutsuvierasseminaarilla, jonka teemana oli Tietosuoja – reuna-alueilta polttopisteeseen. Kertomusvuonna Suomen tietosuojalainsäädäntö oli ollut voimassa 20 vuotta ja tänä ajanjaksona tietosuoja oli tullut reuna-alueilta polttopisteeseen samalla kun tietojen käsittely oli oleellisesti muuttunut sähköisten palveluiden yleistyessä. Juhlavuoden kunniaksi toimisto avasi valtionhallinnon keskustelufoorumi Otakantaa.fi:ssä tietosuoja-aiheisen keskustelun. Aiheina olivat muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköinen käsittely valtakunnallisessa tietojärjestelmäpalvelussa ja verkkoasiointiin liittyvä asiakkaan luotettava tunnistaminen sekä henkilötietojen käsittelyn avoimuus.

Tulostavoitteiden mukaan tehtävien pääpaino oli ennaltaehkäisevässä toiminnassa. Vaikuttavuutta pyrittiin lisäämään yleisohjauksen oikealla kohdentamisella ja integroitumalla toiminnallisesti erilaisiin ryhmiin, toimikuntiin jne.

Tietosuojavaltuutetun toimiston edustaja on osallistunut yhteensä noin 80 neuvottelukuntaan, työryhmään tai muuhun yhteistyöryhmään. Tietosuojavaltuutettu on kuulunut jäsenenä tai asiantuntijajäsenenä tietoyhteiskuntaneuvostoon, tietoturvallisuusasian neuvottelukuntaan sekä valtion tietoturvallisuusasiain johtoryhmään. Toimiston edustajia on lisäksi osallistunut useisiin valtion tietoturvallisuuden johtoryhmän alaisiin työryhmiin.

Toimisto osallistui myös valtakunnallisen tietoturvapäivän toteutukseen. Tietoturvaviikkoa vietettiin 5.-9.2.2007 ja sen huipennuksena järjestettiin neljäs vuotuinen Kansallinen Tietoturvapäivä. Tietoturvaviikon tavoitteena oli nostaa esiin tietoturvateema ja sitä kautta kohentaa kansalaisten tietoturvatietoisuutta. Tavoitteeseen pyrittiin media-, päättäjä- ja kohderyhmäviestinnän keinoin. Tietoturvaviikon kaksi pääkohderyhmää olivat peruskoululaiset opettajineen ja vanhempineen sekä pienet ja keskisuuret yritykset. Lisäksi tietoturvan merkityksestä muistutettiin kaikkia Internetin kotikäyttäjiä. Sivustojen kävijämäärät kampanjan tilastointiajankohtana 1.10.2006–18.3.2007, yksittäisiä kävijöitä, olivat: Tietoturvakoulu.fi: 65 829 ja Tietoturvaopas.fi: 48 712. Kävijämäärät olivat todellisuudessa todennäköisesti huomattavasti suurempia kuin tässä mainitut, koska joidenkin proxien kautta tulevat kävijät laskettiin yhdeksi kävijäksi, vaikka kävijöitä saattoi

todellisuudessa olla jopa satoja. Kouluissa koneet olivat myös yhteiskäytössä, ja on arvioitu, että yhtä konetta käytti peruskouluissa neljä oppilasta/opettajaa.

Viime vuonna tietosuojavaltuutetun johdolla toimivat terveydenhuollon-, opetustoimen- ja sosiaalialan ohjausryhmät, sekä tele- ja finanssialan yhteistyöryhmät.

Terveydenhuollon asiantuntijaviranomaisten yhteistyöryhmään (TELLU) kuuluvat tietosuojavaltuutetun toimiston edustajien lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön, Suomen Kuntaliiton, Sosiaali- ja terveydenhuollon tutkimus- ja kehittämiskeskuksen, Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen, Etelä-Suomen lääninhallituksen, Suomen Lääkäriliiton, Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin, Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin sekä Helsingin, Tampereen ja Lahden kaupungin terveydenhuollon edustajat. Ryhmän tarkoituksena on seurata ja käsitellä terveydenhuollon ajankohtaisia tietosuojakysymyksiä ja ongelmia. Keskeinen tavoite on kartoittaa, koordinoita, kommentoida ja ohjeistaa terveydenhuollon valtakunnallisiin ja muihin hankkeisiin liittyviä tietosuojakysymyksiä sekä varmistaa viranomaisten ja muiden toimijoiden ohjauksen ja neuvonnan yhdenmukaisuus. Ryhmä toimii myös jäsentensä keskustelufoorumina ja tuottaa tarpeen mukaan omaa ohjausmateriaalia. Tellu-ryhmän yhtenä toimintamuotona ovat ajankohtaisseminaarit, joka toimintavuonna pidettiin lokakuussa Tampereella.

Tietosuojavaltuutetun aloitteesta perustettiin vuonna 2001 *opetustoimen tietosuoja-ohjausryhmä (OTTO)*, jonka työskentelyyn osallistuu viranomaisten ja järjestöjen ohella käytännön toimijoita erilaisista oppilaitoksista. Oppilaitokset ovat keskeisessä asemassa, koska niissä luodaan kansalaisille ja ammattiin valmistuville perusvalmiudet toimia arjen tietoyhteiskunnassa. Siksi on tärkeää, että oppilaitokset antavat laadukasta tietosuoja-aiheista opetusta ja toimivat itse hyvinä esimerkkeinä käsitellessään opiskelijoiden henkilötietoja. Ryhmä seuraa tietosuoja-asioiden kehitystä opetusalailla ja toimii jäsentensä keskustelufoorumina. Ryhmän tavoitteena on omalta osaltaan tukea oppilaitoksia moninaisten tietosuojakysymysten ratkaisemisessa. Ohjausryhmä osallistuu koulujen ja oppilaitosten käyttöön suunnattujen materiaalien valmisteluun alan asiantuntemuksellaan. Ajankohtaisiin tietosuojakysymyksiin pyritään tarjoamaan käytännön läheistä ohjausta, josta tiedotetaan opetuksen järjestäjille ja oppilaitoksille. Toimintavuonna ryhmä osallistui uuden ohjausaineiston valmisteluun. Aineisto, jonka aiheena on Henkilötietojen kerääminen koulutuksen itsearviointiin liittyvissä kyselyissä, valmistui seuraavan vuoden alussa. Aineiston valmisteluvaiheessa tietosuojavaltuutettu lähetti kaikille ammattikorkeakouluille kyselyn, jossa kartoitettiin niiden tekemiä kyselyitä.

Teletoininnan tietosuojaryhmä (TERTTU) on toiminut vuodesta 2003 lähtien tietosuojavaltuutetun toimiston sekä Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto FiCom ry:n johdolla. Ryhmän kokoonpanoon kuuluu teletoinnalan yritysten sekä toimialajärjestön edustajia. Toimintavuonna 2007 TERTTU-ryhmä kokoontui kolme kertaa. TERTTU-ryhmä käsittelee toimialalla kulloinkin ajankohtaisia kysymyksiä ja seuraa tietoyhteiskuntakehitystä myös yleisemmällä tasolla. Lisäksi ryhmän kokoukset mahdollistavat tietosuojavaltuutetun ohjaus- ja neuvontatyön, valtuutettu esimerkiksi esittelee kokouksissa tekemiään toimialaa koskevia kannanottoja, ohjausaineistoa jne.

Sosiaalihuollon tietosuoja-ohjausryhmä (SOHVI) kokoontui tietosuojavaltuutetun toimiston yhteydessä. Ryhmään kuuluu eri viranomaistahojen, kuntien, Suomen Kuntaliiton, Sosiaaliturvan Keskusliiton ja sosiaaliasiamiesten edustajia. Ryhmä järjesti loppuvuodesta ensimmäisen sosiaalihuollon tietosujaseminaarinsa, johon osallistui yli sata henkeä. Lisäksi ryhmässä keskusteltiin ajankohtaisista sosiaalihuollon tietosuojakysymyksistä ja ryhmäläiset myös kommentoivat tietosuojavaltuutetun toimiston sosiaalihuoltoa koskevia esitteitä niiden uusimisen yhteydessä.

Säännöllistä yhteistyötä jatkettiin myös sisäasiainministeriön, viestintäviraston, kuluttajaviraston, Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen, Puhelin- ja verkkoauttamisen

eettisen neuvottelukunnan, lääninlääkärien, potilasasiamiesten ja sosiaaliasiamiesten kanssa, sekä Suomen Suoramarkkinointiliiton kanssa. Tietosuojavaltuutetun toimistossa käsiteltiin kuntien Paras - hankkeeseen liittyviä henkilötietojen käsittelyä koskevia kysymyksiä Suomen Kuntaliiton aloitteesta. Asian johdosta oltiin yhteydessä myös sisäasiainministeriöön ja sosiaali- ja terveysministeriöön. Tietosuojavaltuutettu antoi asiaa koskevan kannanoton, jossa katsoi, että ns. isäntäkunta tai sen asianomainen organisaatio on henkilötietolain tarkoittama rekisterinpitäjä. Silloin kun kunta on sopinut palvelujen järjestämisvastuun siirtämisestä esim. ns. isäntäkunnalle tai kuntayhtymälle, voidaan tässä yhteydessä myös asiakastiedot siirtää uudelle rekisterinpitäjälle. Koska oikeus tietojen siirtämiseen on jossain määrin tulkinnanvarainen, tietosuojavaltuutettu lisäksi totesi, että tietojen siirtämisestä tulee erikseen säätää lailla ja saattoi kantansa sisäasiainministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön tietoon. Edellä mainittua tietojen siirtämistä koskevaa kantaa voidaan kuitenkin noudattaa siihen asti, kunnes uusia lainsäädännöksiä säädetään.

2.2 Kansainvälinen toiminta sitoi toimistomme resursseja yhä enemmän

Tietosuojavaltuutettu osallistui viime vuonna aktiivisesti kansainvälisiin kokouksiin ja piti niissä useita luentoja. Hän johti kolmea Schengen-sopimukseen liittyvää uusintatarkastusta, jotka tehtiin uusiin EU:n jäsenvaltioihin. Niin ikään hän toimi asiantuntijana EU:n komission rahoittamassa TAEX-ohjelmassa. Jo toisen kerran tietosuojavaltuutetun toimisto oli mukana kansainvälisessä opiskelijavaihto-ohjelmassa ja sai harjoittelijan kahdeksi kuukaudeksi Georgetownin yliopistosta Washington DC:stä.

Kansainvälisiä asioita koordinoitiin kansallisella tasolla yhteistyössä keskeisten sidosryhmien kanssa. Kansainvälisistä asioista tiedotettiin lähettämällä määritellylle vastaanottajajoukolle ”newsletter” – tyyppistä sähköistä tiedotetta (6 lehteä v. 2007) sekä uutisoimalla toimiston kotisivuilla. Tiedotteissa kerrottiin mm. EU:n tietosuojaan liittyvästä lainsäädännöstä, tietosuojan uusista ilmiöistä ja kehitysnäkymistä, eri maiden tietosuojaviranomaisten toiminnasta sekä tietosuojadirektiivin artikla 29 mukaisen työryhmän toiminnasta.

Schengen-alueeseen liittyi yhdeksän uutta maata 21.12.2007, jolloin rajatarkastukset niiden ja vanhojen Schengen-maiden välisestä maa- ja meriliikenteestä poistuivat. Uudet maat alkoivat liittymisen myötä käyttää Schengenin tietojärjestelmää (SIS), joka on olennainen osa niitä korvaavia toimenpiteitä, jotka ovat viranomaisten käytössä sisäraajatarkastusten poistamisen vastapainona. SIS:n avulla viranomaiset voivat tutkia henkilöistä ja esineistä tehtyjä kuulutuksia.

Uusien jäsenmaiden valmiudet liittyä Schengen-alueeseen tarkastettiin ns. Schengen-arvioinneissa vuoden 2006 aikana. Pääosa tarkastuksista tehtiin suomalaisten asiantuntijoiden johdolla. Lähes kaikkiin maihin tehtiin vuoden 2007 aikana vielä uusintatarkastuksia. Tietosuojan osalta evaluointiryhmiin osallistui ja niitä johti tietosuojavaltuutettu Reijo Aarnio.

EU:n tietosuojadirektiivin artikla 29:n tietosuojatyöryhmä

Tietosuojadirektiivin (95/46/EC) 29 artiklan nojalla perustettu EU:n jäsenvaltioiden tietosuojaviranomaisista koostuva tietosuojatyöryhmä kokoontui vuoden 2007 aikana 4 kertaa.

Tietosuojatyöryhmä on riippumaton neuvoa antava asiantuntijaelin tietosuojaan liittyvissä kysymyksissä ja se on toiminnassaan itsenäinen. Työryhmän tavoitteena on mm. tutkia ja

esittää tietosuojadirektiivin soveltamiseen ja tulkintaan liittyviä kysymyksiä. Se antaa tietosuojaan liittyviä lausuntoja ja suosituksia komissiolle.

Vuonna 2007 tietosuojatyöryhmä käsitteli ja/ tai antoi lausuntonsa muun muassa seuraavista aiheista:

- Julkilausuma ensimmäisestä yleiseurooppalaisesta tietosuojapäivästä
- Valmisteluasiakirja potilastietojen käsittelystä sähköisissä potilastietokannoissa
- Lausunto matkustajarekisteritietojen (PNR) siirtoa Yhdysvaltojen viranomaisille koskevien tietojen toimittamisesta matkustajille
- Lausunto kuluttajansuojaa koskevaan yhteistyöjärjestelmään liittyvistä tietosuojakysymyksistä
- lausunto sisämarkkinoiden tiedotusjärjestelmään (IMI) liittyvistä tietosuojan näkökohdista

Erittäin merkittävä oli työryhmän julkaisema lausunto *henkilötiedon määritelmän tarkennuksesta* (Opinion N° 4/2007 on the concept of personal data, WP 136, 20.6.2007). Määritelmän tarkennus katsottiin tarpeelliseksi, koska eri jäsenmaissa on ollut epävarmuutta ja kirjavuutta henkilötiedon käsitteen tulkinnassa. Henkilötiedon määritelmä on avainasemassa silloin, kun pohditaan, kuuluuko tiedonkäsittely tietosuojasäännösten soveltamisalaan. Henkilötieto määritellään tietosuojadirektiivin 2 artiklassa. Lisätietoa asiasta on myös tietosuojavaltuutetun toimiston kotisivuilla osoitteessa <http://www.tietosuoja.fi/40004.htm>

Eri maiden tietosuojan tason riittävydestä työryhmä antoi v. 2007 kaksi lausuntoa: Jersey (WP 141) ja Färsaaret (WP 142). Molemmat lausunnot julkaistiin 9.10.2007. Työryhmä julkaisi 20.6.2007 edellistä vuotta koskeneen 10. vuosikertomuksensa.

Artikla 29 työryhmän kokouksiin osallistuu myös *Euroopan tietosuojavaltuutettu*, jona toimii *Peter Hustinx*. Euroopan tietosuojavaltuutettu on riippumaton valvontaelin, jonka tehtävänä on valvoa luonnollisten henkilöiden suojelemista henkilötietojen käsittelyssä ja tällaisten tietojen vapaata liikkuvuutta koskevien yhteisön säädösten soveltamista yhteisön toimielimiin. Euroopan tietosuojavaltuutetun viimeisin vuosikertomus koskien vuotta 2007 julkaistiin keväällä 2008.

Schengenin tietojärjestelmän yhteinen valvontaelin

Valvontaelin käsitteli edellisvuoden tapaan Schengenin tietojärjestelmän uudistamiseen eli ns. SIS II:een liittyviä oikeudellisia - ja menettelytapakysymyksiä. Vuoden 2007 aikana hyväksyttiin jäsenmaissa tehtyä yhteistä tarkastusta koskeva raportti, joka kohdistui Schengenin yleissopimuksen artiklan 99 mukaisesti salaista tarkkailua ja erityistarkastuksia koskeviin kuulutuksiin. Valvontaelin selvitti eri maissa noudatettuja menettelytapoja koskien Schengenin yleissopimuksen 111 artiklan tulkintaa. Artiklassa säädetään sopimuspuolten velvoitteesta panna keskenään täytäntöön toisen sopimuspuolen tuomioistuimen tai viranomaisen tekemiä ratkaisuja. Valvontaelin käsitteli lukuisia muitakin Schengenin tietojärjestelmän käyttöön liittyviä kysymyksiä.

Europolin yhteinen valvontaelin

Valvontaelimen keskeisimpänä tehtävänä oli Europolin uuden oikeusperustan arvioiminen ja siihen liittyvien lausuntojen ja kommenttien antaminen. Komissio on ehdottanut uudeksi oikeusperustaksi nykyisen yleissopimuksen sijasta neuvoston päätöstä.

Valvontaelin toimeenpani Europolin tarkastuksen ja käsitteli Europolin toimesta tapahtuvaan henkilötietojen käsittelyyn liittyviä kysymyksiä mm. OASIS-projektin ja Check the Web-projektin osalta. Esillä olivat myös toimet, joiden tavoitteena on lisätä Europolin toimintaa koskevaa tietoisuutta. Valvontaelin valmisti asiaa koskevan oppaan ja julkaisi kolmannen vuosikertomuksensa ajanjaksolta marraskuusta 2004 lokakuuhun 2006.

Tullitietojärjestelmä

Yhteinen valvontaelin toimeenpani järjestelmän toimintaan liittyvän tarkastuksen sekä kartoitti järjestelmän käyttöön liittyviä kansallisia menettelytapoja eri jäsenmaissa.

Eurodac

Tietosuojavaltuutetun toimiston edustaja osallistui komission ylläpitämän EURODAC-sormenjälkirekisterin valvontaan liittyvään yhteistyöhön. Euroopan tietosuojaviranomaiset kokoontuivat kaksi kertaa Euroopan tietosuojavaltuutetun johdolla arviomaan järjestelmän käyttöön liittyviä tietosuojakysymyksiä. Esillä olivat järjestelmään keskusyksikköön ja kansallisiin järjestelmiin tehtävät tarkastukset sekä eräiden järjestelmään tehtyjen hakujen perusteet.

Euroopan unionin tietosuojaviranomaisten esittelijäkokous

Tietosuojavaltuutetun toimisto järjesti Helsingissä 23.-24.4. Euroopan Unionin esittelijäkokouksen (Case Handling Workshop). Kokous pidettiin Pikkuparlamentissa. Kokouksessa oli osallistujia 30:stä eri Euroopan maasta ja lisäksi Euroopan Unionin komissiosta ja Euroopan Unionin tietosuojaviranomaisesta. Osallistujia oli yhteensä 70 henkeä. Kokouksen aiheina olivat mm. suoramarkkinointiin, pankkien toimintaan ja terveydenhuoltoon liittyvät tietosuojat. Kokouksessa myös kerrottiin tietosuojavaltuutetun toimiston toiminnasta ja esiteltiin tietosuojat-asioiden käsittelyä eduskunnan näkökulmasta.

Tietosuojavaltuutetun toimiston esittelijät osallistuivat myös kyseisen työryhmän syksyllä Lissabonissa pidettyyn kokoukseen. Siellä olivat aiheina mm. luottotietojen käsittely ja henkilötietojen julkaiseminen Internetissä. Työryhmä on Euroopan tietosuojaviranomaisten kevätkokouksen alainen epävirallinen työryhmä, jossa keskusteltiin eri maissa esillä olleista käytännön tapauksista ja eri maiden tietosuojaviranomaisten käytännön toimintatavoista. Ryhmän työhön liittyy myös tietojärjestelmä, jota kautta tiedusteltiin muiden maiden kantoja ajankohtaisiin asioihin. Työryhmän toiminnan tarkoituksena on osaltaan olla myötävaikuttamassa tietosuojadirektiivin edellyttämään ratkaisukäytännön yhtenäisyyden Euroopan unionin alueella.

Tietosuojan 29. maailmankokous

Kanadassa Montrealissa pidettiin 29 tietosuojan maailmankokous 25.-29.9.2007. Kokoukseen osallistuvat vuosittain eri maiden tietosuojaviranomaiset. Tekniikka kehittyä koko ajan ja kansalaisten on yhä vaikeampi arkielämässään pitää huolta yksityisyydestään. Tietosuojaviranomaiset pyrkivät ponnistelemaan yksityisyyden suojan turvaamiseksi, mutta haasteet kasvavat koko ajan teknologian kehityksen myötä. Tietosuojan maailmankokous pyrki kartoittamaan tuntemattomia alueita ja uhkia, joita niissä piilee yksityisyydelle. Tämän vuoksi kokouksen teemaksi oli valittu "Terra Incognita".

3. TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTON RESURSSIT, TOIMINTA-AJATUS JA ARVOT SEKÄ YHTEYSTIEDOT

Valtioneuvosto nimitti 4.10.2007 tietosuojavaltuutettu Reijo Aarnion jatkamaan virassaan 1.11.2007 alkaneen viisivuotiskauden. Aarnio on hoitanut tietosuojavaltuutetun tehtäviä yhtäjaksoisesti vuodesta 1997 lähtien.

Toimiston vakinaisten virkojen määrä oli 2007 lopussa 20. Toimistossa työskentelee myös yksi oikeusministeriön virassa oleva henkilö, joka tietosuojavaltuutetun toimiston tehtävien lisäksi hoitaa puolet työajastaan nimilautakunnan tehtäviä. Lisäksi vakinaistettiin kaksi määräaikaissä virkasuhteessa ollutta henkilöä, joista toinen it-erityisasiantuntijan virkaan ja toinen ylitarkastajan virkaan.

VAKITUINEN HENKILÖKUNTA VUONNA 2007

Reijo Aarnio, tietosuojavaltuutettu
 Elisa Kumpula, toimistopäällikkö
 Risto Heinonen, ylitarkastaja
 Heikki Huhtiniemi, ylitarkastaja
 Marita Höök, ylitarkastaja
 Johanna Järvinen, ylitarkastaja
 Eija Kara, ylitarkastaja
 Lauri Karppinen, IT-erityisasiantuntija
 Juhani Ketomäki, ylitarkastaja
 Hanna Lankinen, ylitarkastaja
 Mia Murtomäki, ylitarkastaja
 Heikki Partanen, ylitarkastaja
 Heljä-Tuulia Pihamaa, ylitarkastaja
 Arja Puukka, ylitarkastaja
 Anne Tamminen-Dahlman, ylitarkastaja
 Lauri Vuorivirta, ylitarkastaja
 Arto Ylipartanen, ylitarkastaja
 Pirjo Helén, osastosihteeri
 Erna Laiho, osastosihteeri
 Liisa Olin, osastosihteeri
 Anne Lehto, toimistosihteeri

MÄÄRÄAIKAINEN HENKILÖKUNTA VUONNA 2007

Leila Hanhela, ylitarkastaja

TOIMINTA-AJATUS JA ARVOT

Toiminta-ajatus

Tietosuojavaltuutetun toimiston tavoitteena on ylläpitää ja edistää kansalaisten perusoikeutena olevaa oikeutta yksityisyyteen

- toteuttamalla tietosuojavaltuutetulle lain mukaan kuuluvat tehtävät
- toimimalla yhteistyössä rekisteröityjen ja rekisterinpitäjien sekä näitä edustavien järjestöjen ja muiden tahojen kanssa pyrkimyksenä ennaltaehkäistä yksityisyyttä koskevat oikeudenloukkaukset
- edistämällä hyvän tietojenkäsittelytavan kehittämistä ja noudattamista sekä
- avustamalla ja tukemalla yksityisyyttä tukevien ja turvaavien järjestelmien kehittämistä ja käyttöä.

Arvot

Tietosuojavaltuutetun toimistossa on yhteisesti sovittu arvot, jotka ohjaavat tavoitteiden saavuttamiseen. Arvomme ovat:

- tuloksellisuus ja asiakaslähtöisyys
- keskinäinen kunnioitus ja luottamus
- avoimuus ja sitoutuneisuus kokonaisuuteen
- kehitys- ja muutosvalmius

YHTEYSTIEDOT

Osoite: Albertinkatu 25 A, 3. krs.

Postiosoite: PL 315, 00181 Helsinki

Puhelin: vaihde: 010 36 66700
 puhelinneuvonta: 0100 86205 ja 010 36 16670
 neuvonta-aika:
 ma-ti klo 9.00-11.00 sekä 13.00-15.00
 perj. klo 9.00 – 12.00

Telefax: 010 36 66735

Sähköposti: tietosuoja@om.fi

kotisivu/Internet: www.tietosuoja.fi

4. OIKEUSMINISTERIÖN VALTION TALOUSARVIOASETUKSEN 66 I §:N MUKAINEN KANNANOTTO

OIKEUSMINISTERIÖ JUSTITIEMINISTERIET

10.6.2008

OM 33/013/2008

Jakelu: Tietosuojavaltuutetun toimisto

OIKEUSMINISTERIÖN KANNANOTTO TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTON TOIMINTAKERTOMUKSESTA VUODELTA 2007

Valtion talousarviosta annetun asetuksen (1243/1992) 66 i §:n (254/2004) 3 momentin nojalla oikeusministeriö on tänään päättänyt antaa seuraavan kannanoton toimenpiteistä, joihin tietosuojavaltuutetun toimiston toimintakertomus vuodelta 2007 antaa aihetta. Tietosuojavaltuutetun toimiston toimintaa ja taloutta koskevia tietoja on esitetty myös tilivirasto 150:n (oikeusministeriö) tilinpäätöksessä vuodelta 2007.

1. Arvio tuloksellisuudesta ja sen kehityksestä sekä asetettujen tulostavoitteiden toteutumisesta

Toiminnalliset tulostavoitteet pääosin saavutettiin.

Työajanseurantajärjestelmän mukaan resurssien käyttöä on kohdennettu ratkaisutoimintaan ja ennalta ehkäisevään toimintaan.

Lainsäädäntöhankkeista ja hallinnollisista uudistuksista annettujen lausuntojen määrä kasvoi edelleen aikaisempiin vuosiin verrattuna.

Sähköinen asiankäsittelyjärjestelmä on uusittu. Vireille tulleiden asioiden määrä pieneni ennakkoidulla tavalla ja keskimääräinen käsittelyaikatavoite alitettiin. Onnistuneella sidosryhmäyhteistyöllä oli myös merkitystä vireille tulleiden asioiden määrän pienenemiseen.

Maksulliselle koulutustoiminnalle asetetut euromääräiset tulostavoitteet ylitettiin.

2. Tuloksellisuuden raportoinnin perusteiden asianmukaisuus ohjauksen ja tulosvastuun kannalta sekä oikeusministeriön kanta kehittämistarpeista

Raportointi vastaa tulossopimuksessa asetettuja tavoitteita.

5. TIETOSUOJAA KOSKEVIA RATKAISUJA JA KANNANOTTOJA V. 2007

ASIA: LASTENSUOJELUILMOITUSTEN KÄSITTELYSTÄ SOSIAALITOIMISTOSSA

Asian kuvaus:

Lastensuojelulain (417/2007) 26 §:ssä säädetään lastensuojeluasian vireille tulosta ja asiakkuuden alkamisesta. Lastensuojeluasia tulee vireille asiakkaan hakemuksesta tai esimerkiksi lastensuojeluilmoituksesta. Lastensuojeluasiakkuus alkaa mainitun säännöksen 3 momentin mukaan, jos asiassa ryhdytään kiireellisiin toimenpiteisiin tai kun päätetään tehdä 27 §:ssä tarkoitettu lastensuojelutarpeen selvitys. Lastensuojelulaissa on pyritty täsmällisesti määrittelemään asiakkuuden ja asian vireille tulo. Sosiaalihuollon asiakkaan asemaa ja oikeuksia koskevan lain mukaan asiakas on sosiaalihuoltoa hakeva tai käyttävä, mutta ei vielä lastensuojeluilmoituksen kohde. Kun lastensuojeluilmoitus tehdään, on sitä aloitettava selvittämään. Ilmoitus on kirjattava ja selvityksen yhteydessä syntyy asiakirjoja. Vaikka asia on tullut vireille, ei asiakkuutta ole välttämättä aloitettu. Mikäli havaitaan, että tarvetta lastensuojelutarpeen selvityksen tekemiseen ei ole, ei asiakkuuttakaan synny. Tällöin ilmoitus on ollut aiheeton tai asiassa on tehty sosiaalityötä, mutta ilmoitus ei anna aihetta enempään lastensuojelutoimenpiteisiin ja perhe on ohjattu esimerkiksi yleisten muiden palvelujen piiriin. Tarve ilmoituksen säilyttämiseen voi olla vahva sen takia, että perheestä aikaisemmin tehdyillä lastensuojeluilmoituksilla voi olla myöhemmin erityistä merkitystä, jos myöhemmin tehdään samasta lapsesta/perheestä lastensuojeluilmoitus. Voivatko tällöin kertyneet asiakirjat olla asiakasrekisterissä ja jos voivat, niin miten ja millä edellytyksillä? Onko tässä suhteessa eroa edellä mainituissa tilanteissa? Pitääkö tiedot siirtää passiivirekisteriin ja miten passiivirekisteri käytännössä toimisi?

Tietosuojavaltuutetun vastaus:

Henkilötietolain 3 §:n mukaan samaa käyttötarkoitusta varten kerätyt tiedot muodostavat henkilörekisterin. Esimerkiksi lastensuojelun asiakastiedoista muodostuu lastensuojelun asiakasrekisteri, johon talletetaan lastensuojelun asiakkaita koskevat tiedot. Henkilötietolaissa tarkoitetaan henkilörekisterillä ns. loogista henkilörekisteriä, johon kuuluvat kaikki asiakkaasta samaa käyttötarkoitusta varten kerätyt tiedot. Tiedot voivat olla osin automaattisen tietojenkäsittelyn avulla käsiteltäviä ja osin paperimuotoisia asiakasasiakirjoja esim. asiakaskansiossa.

Lastensuojelulaissa on erityisiä säännöksiä lastensuojeluasian vireille tulosta, lastensuojeluasiakkuuden alkamisesta, lastensuojeluilmoitusten rekisteristä ja tietojen kirjaamisesta. Lastensuojeluasia tulee vireille ilmoituksella, hakemuksella tai muulla tavoin. Lastensuojelun asiakkuus kuitenkin alkaa vasta silloin, kun ryhdytään kiireellisesti lastensuojelutoimenpiteisiin tai päätetään tehdä lastensuojelutarpeen selvitys. Asiakkuuden alkamisesta on tehtävä erityinen merkintä lastensuojeluasiakirjoihin ja ilmoitettava siitä pääsääntöisesti myös huoltajalle ja lapselle.

Lastensuojelulain 25 §:n mukaan lastensuojeluilmoituksista ja niiden sisällöstä on pidettävä rekisteriä. Kyseistä säännöstä koskevassa hallituksen esityksen (HE 252/2006 vp) perusteluissa todetaan, että perheväkivaltaa koskevassa erilliskertomuksessaan eduskunnan oikeusasiamies on kiinnittänyt huomiota siihen, ettei lastensuojeluilmoituksista ja niiden aiheuttamista toimenpiteistä kerätä riittävästi tietoja.

Lastensuojeluilmoitusten rekisteriä koskevan säännöksen ja sen perustelujen mukaan siihen talletettaisiin tiedot lastensuojeluilmoituksista ja niiden sisällöstä sekä ilmoitusten aiheuttamista toimenpiteistä. Silloin kun lastensuojeluasiakkuuden lain säännösten mukaisesti katsotaan alkavan, on siitä tehtävä merkintä lastensuojeluasiakirjoihin. Lisäksi lain 33 §:n mukaan lastensuojeluasiakkuuden alkaessa lastensuojeluilmoitusrekisterin tiedot merkitään myös lapsen asiakasasiakirjoihin. Näissä yhteyksissä ei mainita mitään siitä, minkä rekisterin tiedoista on kyse. Puhelimitse sosiaali- ja terveysministeriöstä saadun tiedon mukaan tarkoituksena on ollut, että olisi erikseen lastensuojeluilmoitusten rekisteri ja lastensuojelun asiakasrekisteri.

Lastensuojelulain mukaan lastensuojeluun muodostuu siten lastensuojeluilmoituksiin liittyen kaksi erillistä henkilörekisteriä; lastensuojeluilmoitusten rekisteri ja lastensuojelun asiakasrekisteri. Niissä tilanteissa, joissa ilmoitus ei johda lastensuojelun asiakkuuteen, tiedot säilyvät pelkästään ilmoitusrekisterissä eikä lasta näy asiakkaana lastensuojelun asiakasrekisterissä. Silloin kun tulee uusi lastensuojeluilmoitus tai lastensuojeluasia muutoin vireille, voidaan tarkistaa, onko lasta koskevia tietoja jo lastensuojelun asiakasrekisterissä tai onko lastensuojeluilmoitusten rekisterissä lasta koskevaa aikaisempaa ilmoitusta. Tällöin uutta ilmoitusta ja mahdollisesti tarvittavia toimenpiteitä voidaan arvioida ottaen huomioon aiempien ilmoitusten tiedot tai muut rekistereistä löytyvä tiedot. Mikäli lastensuojeluasiakkuus uuden ilmoituksen perusteella alkaa, talletetaan aiempienkin ilmoitusten tiedot tarpeellisilta osin myös lastensuojelun asiakasrekisteriin.

Lastensuojeluilmoitusten rekisteriin tulee tallettaa kaikki lastensuojeluilmoitukset sisältöineen ja perustelujen mukana myös niiden aiheuttamat toimenpiteet. Tietosuojavaltuutetun käsityksen mukaan tähän rekisteriin voitaisiin siten tallettaa myös tietoja sellaisista selvityksistä, toimenpiteistä ja yhteydenotoista, jotka ovat tapahtuneet ennen lastensuojeluasiakkuuden alkamista. Lisäksi annetusta palvelusta riippuen osa tiedoista voi tulla talletetuksi johonkin muuhun sosiaalihuollon asiakasrekisteriin. Mikäli lastensuojelun asiakkuus ei uuden lain säännösten mukaisesti ollenkaan alkaisi, säilyisivät kuitenkin lastensuojeluilmoitus ym. tiedot lastensuojeluilmoitusten rekisterissä. Jos sen sijaan lastensuojeluasiakkuus alkaisi, merkittäisiin nämä tiedot lain 33 §:n ja sen perustelujen mukaan myös lapsen asiakasasiakirjoihin eli henkilötietolain kannalta arvioituna lastensuojelun asiakasrekisteriin.

Sovelletut säännökset:

Henkilötietolaki (523/99) 3 § 3 k, 6 §, 9 §, 12 § 12 k

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000) 3 §:n 1 k

Lastensuojelulaki (417/2007)) 1 §, 25 §, 26 §, 27 §, 33 §

ASIA: ASUNTOJEN MYYNTIHINTOJEN JULKISTAMINEN RAKENNUSLIIKKEEN INTERNET-SIVUSTOLLA

Asian kuvaus:

Rakennusliike x tiedusteli tietosuojavaltuutetun kantaa menettelyyn, että se myyjänä julkaisee avoimessa verkossa kotisivullaan myymiensä asunto-osakkeiden yksilöidyt myyntihinnat.

Tietosuojavaltuutetun toimistossa käytyjen neuvottelujen jälkeen tietosuojavaltuutettu esitti kantanaan seuraavaa:

Tietosuojavaltuutetun vastaus:

Henkilötietoja saa käsitellä vain silloin, kun on olemassa jokin henkilötietolain 8 §:n mukaisista yleisistä edellytyksistä tai kun kyse on henkilötietojen käsittelystä lain 4. luvussa mainittuja erityisiä tarkoituksia varten. Kun kerrotussa tilanteessa ostajaan liittyviä henkilötietoja on tarkoitus saattaa kenen tahansa saataville Internet-verkkoon, ainoa mahdollinen käsittelyn edellytys näyttäisi olevan 8 §:n 1 momentin 1) kohdassa tarkoitettu rekisteröidyn antama suostumus. Näin ollen, jos ostajan tietoja aiotaan julkistaa, on siihen tietosuojavaltuutetun käsityksen mukaan saatava kunkin ostajan lupa.

Henkilötiedolla tarkoitetaan henkilötietolain 3 §:n 1 momentin 1) kohdassa olevan määritelmän mukaan ”kaikenlaista luonnollista henkilöä taikka hänen ominaisuuksiaan tai elinolosuhteitaan kuvaavia merkintöjä, jotka voidaan tunnustaa häntä tai hänen perhettään tai hänen kanssaan yhteisessä taloudessa eläviä koskeviksi”. Tämän määritelmän johdosta asunnon tarkan osoitteen sisältävä tieto tulkittaneen aina henkilötiedoksi, jos osoite kuvaa sellaista aikaa, että asunto on yksityishenkilön omistuksessa. Omistajatietohan on kenen tahansa helposti selvitettävissä yhtiön osakasluettelosta.

Edellä olevasta seuraa, ettei tietosuojavaltuutetun toimisto pidä henkilötietolain mukaisena ostajan tarkan osoitteen ja hänen maksamansa kauppahinnan ilmoittamista esim. Internet-sivuilla, jollei tällaiselle menettelylle ole etukäteen pyydetty ostajan suostumusta.

ASIA: SAAKO TERVEYDENHUOLLON OPISKELIJALLE ANTAA OMAT TUNNUKSET YKSIKÖN SÄHKÖISEEN POTILASKERTOMUSOHJELMAAN?

Asian kuvaus:

Tietosuojavaltuutetulta kysyttiin, saako terveydenhuollon opiskelijalle antaa omat tunnukset yksikön sähköiseen potilaskertomusohjelmaan vai kirjaako opiskelija ohjaavan sairaanhoitajan tunnuksia käyttäen?

Tietosuojavaltuutetun vastaus:

Henkilötietolain 38 §:n 1 momentin mukaan tietosuojavaltuutettu antaa henkilötietojen käsittelyä koskevaa ohjausta ja neuvontaa sekä valvoo henkilötietojen käsittelyä tämän lain tavoitteiden toteuttamiseksi ja käyttää päätösvaltaa siten kuin tässä laissa säädetään.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen potilasasiakirjojen laatimisesta sekä niiden ja muun hoitoon liittyvän materiaalin säilyttämisestä 6 §:ssä todetaan, että potilasasiakirjoihin saavat tehdä merkintöjä potilaan hoitoon osallistuvat terveydenhuollon ammattihenkilöt ja heidän ohjeidensa mukaisesti muut hoitoon osallistuvat henkilöt siltä osin kuin he osallistuvat hoitoon. Potilaan hoitoon osallistuvat terveydenhuollon opiskelijat saavat tehdä merkintöjä toimiessaan laillistetun ammattihenkilön tehtävässä terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun asetuksen 3 §:n mukaisesti. Terveydenhuollon opiskelijan tekemät merkinnät hyväksyy hänen esimiehensä, ohjaajansa tai tämän valtuuttama henkilö.

Tietosuojavaltuutetun käsityksen mukaan sosiaali- ja terveysministeriön tarkoituksena on ollut edellä esitellyssä pykälässä erottaa terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun asetuksen 3 §:n mukaiset opiskelijat muista terveydenhuollon opiskelijoista.

Molemmissa yllä todetuissa tilanteissa eli sekä silloin 1) kun potilaan hoitoon osallistuvat terveydenhuollon opiskelijat toimivat laillistetun ammattihenkilön tehtävässä terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun asetuksen 3 §:n mukaisesti, että silloin 2) kun muun terveydenhuollon opiskelija tekee merkinnät, jotka hänen esimiehensä, ohjaajansa tai tämän valtuuttama henkilö hyväksyy, merkinnät on tietosuojavaltuutetun käsityksen mukaan tehtävä terveydenhuollon opiskelijalle annettuja omia käyttäjätunnuksia käyttäen. Merkinnät hyväksyvän henkilön tulee tehdä merkintöjen hyväksyminen myös omilla käyttäjätunnuksillaan, ei opiskelijan tunnuksilla.

Sovelletut säännökset:

Henkilötietolaki (523/1999) 38 § 1 momentti,
 Sosiaali- ja terveysministeriön asetus potilasasiakirjojen laatimisesta sekä niiden ja muun hoitoon liittyvän materiaalin säilyttämisestä (99/2001) 6 §,
 Asetus terveydenhuollon ammattihenkilöistä (564/1994) 3 §

ASIA:

AMMATTIPÄTEVYYTTÄ KOSKEVAN REKISTERIN TIETOJEN JULKAISEMINEN INTERNETISSÄ HAKUPALVELUNA

Asian kuvaus:

Tietosuojavaltuutettu pyysi valvontaviranomaiselta selvitystä erästä ammattipätevyyttä koskevan rekisterin tietojen julkaisemisesta Internetissä hakupalveluna. Vastauksessaan viranomainen toi esille seuraavaa:

- Rekisteri on nimenomaisella säännöksellä säädetty julkiseksi. Sitä koskevan lain mukaan jokaisella on oikeus saada tietoja ko. rekisteristä ja tietojen luovuttamisesta on siten säädetty laissa.
- Ko. lain esitöiden mukaan laintasaisen säännöksen taustalla on valvontaviranomaisen tehtävä huolehtia siitä, että rekisteristä voidaan tarvittaessa osoittaa ja saada luotettavasti selville asianosaisen oikeus erityisluontoisen työn suorittamiseen. Valvontaviranomainen on siten katsonut, ettei nimenomaisen julkisuus- ja luovutussäännöksen perusteella olisi estettä tietojen julkaisemiseen. Päinvastoin heillä on lakiin perustuva velvollisuus julkaista ko. rekisteriin merkittävät tiedot, koska asiasta on nimenomaisesti säädetty.
- Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (julkisuuslaki, 621/1999) on ollut jo voimassa ammattipätevyyttä koskevaa lakia annettaessa, joten ko. lain tiedonsaantia koskevalla säännöksellä on valvontaviranomaisen näkemyksen mukaan selvästikin tavoiteltu laajempaa tietojen julkistamista kuin mistä julkisuuslaissa on säädetty. Samoin henkilötietolaki on ollut jo tuolloin voimassa.
- Rekisteristä pyydetään tietoja jatkuvasti joko muiden viranomaisten tai yksityisten henkilöiden tai yhteisöjen taholta. Valvontaviranomainen katsoo, että erityislakiin kirjattu velvoite ammattipätevyysrekisterin tietojen julkisuudesta on ollut taloudellisimmin toteutettavissa Internet-palveluna, koska henkilökunnan sitominen tietojen antamiseen koko virka-ajan ei tässä tapauksessa ole asian laatuun nähden resurssitaloudellisesti perusteltua.
- Rekisteri on poistettu valvontaviranomaisten Internet-sivuilta heti, kun epäily rekisterin julkaisemisen oikeellisuudesta on tullut viranomaisen johdon tietoon. Toistaiseksi tiedot luovutetaan vain pyynnöstä virka-aikana.

Tietosuoja-valtuutetun vastaus:

Henkilötietojen käsittelyä koskevat yleissäännökset sisältyvät henkilötietolakiin (523/1999). Henkilötietojen luovutus viranomaisten henkilörekistereistä tapahtuu lähtökohtaisesti viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain mukaan. Jos erityislaeissa on säännöksiä koskien tietojen luovuttamista viranomaisen henkilörekisteristä, ne tulevat ensisijaisesti sovellettaviksi.

Tietosuoja-valtuutettu katsoi, että henkilörekisteriin sisältyvien henkilötietojen vieminen viranomaisen kotisivulle avoimeen Internet-verkkoon on henkilötietojen sähköistä luovuttamista. Henkilötietoja avoimeen Internet-verkkoon viettäessä luovutuksen saajia ovat kaikki, jotka voivat Internetiä käyttää ja kyseistä sivua katsella. Vietyään henkilötietoja avoimeen Internet-verkkoon, rekisterinpitäjä ei käytännössä voi enää hallita niiden käyttöä.

Jotta viranomainen voisi viedä henkilökisteriinsä sisältyviä henkilötietoja Internetiin, olemassa tulee olla tällaiseen henkilötietojen käsittelyyn oikeuttava peruste. Henkilökisterin tietojen vieminen Internetiin voi tulla kyseeseen, jos olemassa on nimenomainen lainsäädännös, joka tällaisen menettelyn mahdollistaa. Myös rekisteröidyn antama suostumus voi mahdollistaa henkilötietojen Internetiin viemisen, jos menettely on muutoin asiallisesti perusteltua ja tarpeellista rekisterinpitäjän toiminnan kannalta.

Ko. ammattipätevyyrekisteristä jokaisella on oikeus saada tietoja sitä koskevan lain mukaan. Tietosuojavaltuutetun käsityksen mukaan tällaista sanamuotoa tulkitaan vakiintuneesti niin, että tietoja on oikeus saada pyynnöstä. Kyseinen lain kohta ei sisällä nimenomaista säännöstä Internetin käyttämisestä henkilötietojen antamistapana eikä näin ollen mahdollista rekisterin tietojen sähköistä luovuttamista siten, että niitä viedään rekisterinpitäjän toimesta avoimeen Internet-verkkoon. Valvontaviranomaisella ei tietosuojavaltuutetun käsityksen mukaan näin ollen ole ko. erityislain nojalla perustetta tarjota Internetissä palvelua, jolla voi tehdä hakuja viranomaisen ylläpitämän ammattipätevyyttä koskevan rekisterin tietoihin.

Tietosuojavaltuutetun mielestä ko. erityislain säännös on tiedonsaantioikeutta koskeva informatiivinen säännös. Ilman sitäkin rekisterin tiedot olisivat lähtökohtaisesti julkisia julkisuuslain perusteella. Erityislain säännöksen ohella tietojen luovuttamista sääntelee täydentävästi julkisuuslain 16 §:n 3 momentti.

Ottaen huomioon, että rekisteri oli poistettu valvontaviranomaisen Internet-sivuilta, tietosuojavaltuutettu ei katsonut aiheelliseksi ryhtyä asiassa muihin toimenpiteisiin.

Tietosuojavaltuutettu kiinnitti lopuksi yleisellä tasolla huomiota siihen, että julkisuuslaki säättää määrätyn edellytyksin mahdolliseksi sen, että viranomainen avaa toiselle viranomaiselle teknisen käyttöyhteyden henkilökisterinsä tietoihin (16 §:n 3 momentti ja 29 §:n 3 momentti).

ASIA: KORKEIN HALLINTO-OIKEUS VELVOITTI PANKIN TOTEUTTAMAAN TAKAAJAN TARKASTUSOIKEUDEN TÄYSIMÄÄRÄISESTI
(Korkein hallinto-oikeus 27.2.2007, taltio 457, Dn:ot 1771 ja 1861/2/05)

Henkilötietolain mukaan jokaisella on oikeus tarkastaa, mitä häntä koskevia tietoja henkilökisterissä on. Korkein hallinto-oikeus yhtyi ratkaisussaan tietosuojavaltuutetun laintulkintaan, jonka mukaan tarkastusoikeus ulottuu myös tietoihin omista lainatapahtumista ja käytetyistä korkoprosenteista.

X oli saattanut tarkastusoikeuden toteuttamista koskevan asian tietosuojavaltuutetun käsiteltäväksi henkilötietolain 28 §:n 2 momentin nojalla. Kysymys oli X:n takaamaa lainaa koskevista tiedoista, joita pankki ei ollut suostunut antamaan hänelle maksutta. X oli vaatinut kuuden vuoden ajalta tietoja lainatapahtumista ja käytetyistä 3 kuukauden Heliborin korkoprosenteista.

Pankki oli esittänyt, etteivät tapahtumaerittelyt ja korkoprosenttitiedot kuulu sen asiakasrekisteriin, sillä niitä sisältäviä mikrofilmejä säilytetään

asiakasrekisteristä erillään. Tietosuojavaltuutetun mukaan tämä on kuitenkin väärä käsitys, sillä henkilörekisterin ulottuvuus määräytyy tietojen käyttötarkoituksen mukaan. Saman tehtävän hoitamiseksi käsiteltävät tiedot kuuluvat henkilötietolain mukaan samaan henkilörekisteriin (looginen rekisteri), vaikka rekisterin eri osia (osarekisterit) säilytettäisiin teknisesti erillään. Koska korkoprosenttia koskevien tietojen käyttötarkoitus oli muiden X:ää koskevien tietojen tavoin asiakassuhteen hoitaminen, kaikki tiedot kuuluivat samaan asiakasrekisteriin. Sillä seikalla, säilytettiinkö tietoja teknisesti yhdessä vai erillään, ei ollut merkitystä. Henkilötietolain mukaan rekisterinpitäjän tulee toteuttaa kaikki henkilötietolaista johtuvat velvoitteet koko rekisterin tietojen osalta.

Lisäksi pankki oli ilmoittanut, että yksilöityjen tapahtumatietojen etsimisestä aiheutuvasta työstä veloitetaan hinnaston mukainen tuntiveloitus. Henkilötietolain 26 §:n 3 momentin mukaan rekisterinpitäjä saa kuitenkin periä tarkastusoikeuden käyttämisestä korvauksen vain, jos edellisestä tarkastuskerrasta on kulunut vähemmän kuin yksi vuosi.

Tietosuojavaltuutettu oli 25.5.2004 antanut pankille määräyksen toteuttaa maksutta X:n tarkastusoikeus kaikkiin pankin henkilörekisteriin talletettuihin X:ää koskeviin henkilötietoihin. Määräys koski myös lainojen tapahtumaerittelyjä korkoprosentteineen, sillä nämäkin tiedot ovat henkilötietoja. Henkilötietolaissa henkilötiedolla tarkoitetaan merkintää, joka voidaan tunnistaa ihmistä koskeväksi. Pankki ei toimisi huolellisesti, ellei se pystyisi yhdistämään kuhunkin asiakkaaseensa nimenomaan tämän asiakassuhteeseen liittyviä tapahtumatietoja ja korkoprosentteja.

Pankin valituksen johdosta hallinto-oikeus kumosi tietosuojavaltuutetun määräyksen tarkastusoikeuden ulottamisesta korkoprosenttitietoihin. Sitten Korkein hallinto-oikeus hyväksyi tietosuojavaltuutetun valituksen. Korkeimman hallinto-oikeuden mukaan X:n oikeus tarkastaa omat tietonsa koski myös korkoprosenttitietoja. Korkein hallinto-oikeus vahvisti ratkaisussaan muun ohella tietosuojavaltuutetun näkemyksen henkilörekisterin määrittämisestä. Henkilörekisterin muodostumisen kannalta sillä seikalla, voidaanko tiettyä henkilöä koskevat tiedot löytää helposti ja kohtuuttomitta kustannuksitta, ei siis ole merkitystä silloin, kun rekisterin tietoja käsitellään ainakin osin atk:n avulla. Lisäksi Korkein hallinto-oikeus päätti, että X:llä oli oikeus tarkastaa lainatapahtumatiedot omien maksusuoritustensa osalta.

ASIA: OMIEN KESKUSTELUJEN JA PUHELUIDEN NAUHOITTAMINEN TYÖPAIKALLA

Asian kuvaus:

Työsuojeluvaltuutettu kysyi, saako työntekijä nauhoittaa esimiehen kanssa käytäviä suullisia keskusteluja omien muistiinpanojen tekemistä varten työpaikkakiusaamistilanteessa? Jos myöhemmin muistiinpanojen todenperäisyys kiistetään, onko mahdollista antaa esimerkiksi työsuojeluvaltuutetun ja työsuojelupäällikön kuunnella nauhoitus?

Tietosuojavaltuutetun vastaus:

Yleisenä ohjauksena tietosuojavaltuutettu totesi, että työntekijä saa nauhoittaa puhelut ja keskustelut, joihin itse osallistuu. Tällöin ei voine syyllistyä rikoslaissa tarkoitettuun salakuunteluun. Hyviin ja asianmukaisiin tapoihin työpaikalla kuulunee kuitenkin ilmoittaa toiselle osapuolelle nauhoittamisesta, varsinkin jos keskustelu on tarkoitus käydä luottamuksellisesti kahden osapuolen, esimerkiksi työntekijän ja esimiehen välillä. Omista keskusteluistaan voi myös tehdä muistiinpanoja itselleen.

Eri asia on, miten aikoo nauhoitteitaan jatkossa käyttää. Annettaessa nauhoitteita muiden kuultavaksi tulisi ottaa huomioon, ettei samalla syyllistyä toisen kunnian loukkaamiseen, yksityiselämää loukkaavaan tiedon levittämiseen tai paljasteta salassa pidettäväksi säädettyä tietoa (esim. yrityssalaisuus, terveydentilaa koskevat tiedot). Tietosuojavaltuutetulla ei ole toimivaltaa ratkaista, millä tavoin nauhoitetta voidaan käyttää tai kenelle se voidaan antaa. Työntekijän suorittama nauhoittaminen ja muistiinpanojen tekeminen jäänee yleensä henkilötietolain soveltamisalan ulkopuolelle tavanomaisiin yksityisiin tarkoituksiin suoritettuna henkilötietojen käsittelynä. Sitä vastoin työnantajan, työsuojeluvaltuutetun ja työsuojelupäällikön rekisterinpitäjinä kerätessä ja käsitellessä työntekijöiden henkilötietoja nauhoitteiden avulla, tulee ottaa huomioon henkilötietolain ja työelämän tietosuojalain velvoitteet mm. etukäteisestä informoinnista.

Työsuojeluvaltuutetulle ja työsuojelupäällikölle voidaan tehdä ilmoitus esimerkiksi työpaikalla tapahtuvasta häirinnästä siten kuin työturvallisuuslaissa (19 §, 28 §) ja laissa työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta säädetään. Harkittavaksi jää tällöin nauhoitteen käyttäminen ilmoituksen yhteydessä ja asiassa tulisi huomioida edellä mainitut seikat luottamuksellisuudesta, kunnianloukkauksesta ja salassapitosäännöksistä.

Sovelletut säännökset:

Henkilötietolaki 2.3 §

ASIA:

TYÖNTEKIJÄN SÄHKÖPOSTI JA MATKAPUHELIN TYÖSUHTEEN PÄÄTTYESSÄ

Asian kuvaus:

Työnantaja oli taloudellisista ja toiminnallisista syistä irtisanonut työsuhteen, johon oli liittynyt oma sähköpostiosoite etunimi.sukunimi@OyAb.fi työnantajan tietojärjestelmässä sekä työnantajan matkapuhelin liittymänumeroineen. Työntekijä katsoi, ettei työnantajalla ole oikeutta lukea työntekijöidensä sähköpostia ja tiedusteli

1. voiko hän tuhota saapuneet ja lähteneet sähköpostinsa ja
2. onko hän oikeutettu vaatimaan työnantajaa sulkemaan sähköpostitilinsä, siis totaalaisesti sulkemaan eikä mahdollisesti varustamaan sitä ”välitä edelleen” toiminnolla.

Koska matkapuhelinnumero on levinnyt laajalti myös omien henkilökohtaisten sidosryhmien tietoon, työntekijä tiedusteli vielä,

3. onko hän oikeutettu vaatimaan matkapuhelinnumeroa itselleen ja
4. onko hän oikeutettu vaatimaan kyseisen liittymänumeron sulkemista.

Tietosuojavaltuutetun vastaus:

1.

Laissa yksityisyyden suojasta työelämässä (työelämän tietosuojalaki) tai henkilötietolaissa ei säädetä siitä menettelystä, miten työntekijän tulee toimia työpaikan sähköpostijärjestelmän sähköpostiviestinnän osalta työsuhteen päättymistilanteessa. Sovellettavaksi tulevat työelämän tietosuojalain 18-21 §:t ja sähköisen viestinnän tietosuojalaki (516/2004), yleiset velvoiteoikeudelliset säännöt sekä työlainsäädäntö. Sähköisen viestinnän tietosuojalain 4 §:ssä säädetään sähköisen viestinnän luottamuksellisuudesta. Saman lain 8 §:n yleisten käsittelysääntöjen mukaan viestin lähettäjä tai se, jolle viesti on tarkoitettu, voi käsitellä omia viestejään ja niihin liittyviä tunnistamistietoja, jollei jäljempänä laissa tai muussa laissa toisin säädetä.

Tietosuojavaltuutetun mukaan viestinnän osapuoli päättää itse, miten hän toimii vastaanottamansa viestin osalta, esim. lähettää viestin edelleen, poistaa tai hävittää/tuhoaa viestin. Tältä osin työntekijä voi itse päättää, miten hän menettelee työpaikkansa sähköpostiin tulleiden viestien osalta. Työelämän tietosuojalain perusteluissa (HE 162/2003, 19 §:n yksityiskohtaiset perustelut) todetaan, että työnantajan on tarjottava työsuhteen päättymistilanteissa lain 18 §:ssä tarkoitettuja vaihtoehtoja (esim. poissaolovastauksen asettaminen, viestien ohjaaminen toiselle henkilölle tai suostumuksen antaminen viestien avaamiseen) työntekijälle ennen viestien esille hakemisen aloittamista. Näin työntekijä voi itse omilla toimenpiteillään vaikuttaa siihen, että luottamuksellisen sähköpostiviestin suoja toteutuu, esimerkiksi poistamalla tällaiset viestit. Tietosuojavaltuutetun mielestä työnantajan taholta on asianmukaista antaa työntekijälle työsuhteen päättymistilanteissa mahdollisuus käydä läpi omat sähköpostiviestinsä mm. yksityisten luottamuksellisten viestien poistamistarkoituksessa.

Tietosuojavaltuutettu kiinnitti lisäksi huomiota siihen, että työnantajalla on työn johto- ja valvontaoikeuden eli direktio-oikeuden nojalla oikeus määrätä siitä, miten ja millä tavoin työntekijän tulee työtehtäviään hoitaa. Työnantaja voi määrätä työntekijän hoitamaan loppuun asiakassuhteen vaatiman kirjeenvaihdon myös sähköpostin osalta ja toimittamaan työtehtäviin liittyvät, organisaatiolle (oikeushenkilölle) kuuluvat asiakirjat ja liikekirjeenvaihdon organisaation käyttöön. Työntekijän sähköpostiin tulleen organisaatiolle kuuluvan liikekirjeenvaihdon tai asiakirjojen tuhoaminen saattaa puolestaan johtaa työntekijän työoikeudellisten velvoitteiden rikkomiseen tai työnantajan omaisuuden tuhoamiseen. Työntekijä vastaa työnantajalleen näiden työvelvoitteiden täyttymisestä sekä siitä, ettei syyllisty johonkin rikoslaissa rangaistavaksi säädettyyn tekoon edellä mainitun kaltaisella liikekirjeenvaihdon ja/tai asiakirjojen hävittämisellä.

Asiaan liittyy erityisesti myös työelämän tietosuojalain 21 §:n mukainen yhteistoimintavelvoite sähköpostin ja tietoverkkojen käytöstä työpaikoilla. Lain mukaan työnantaja on velvollinen määrittelemään yhteistoiminnasta yrityksissä annetussa laissa (725/1978) säädetyn yhteistoiminta- ja kuulemismenettelyn jälkeen työpaikan sähköpostikäytösäännöt sekä tiedottamaan työntekijöille sääntöjen käytöstä. Tietosuojavaltuutetun käsityksen mukaan työnantajan tulee määritellä myös työsuhteen päättymistilanteissa sovellettavat menettelytavat sekä työntekijöiden sähköpostiviestien läpikäymisestä ja hävittämisestä että työnantajalle kuuluvien viestien ja liikekirjeenvaihdon käsittelystä. Säännös ohjaa

määrittelemään etukäteen avoimet pelisäännöt sähköpostin käytön osalta sekä antamaan menettelytaohjeet mm. organisaatiolle kuuluvan liikekirjeenvaihdon, asiakirjojen sekä asiakasviestinnän käsittelystä.

2.

Työntekijällä on oikeus vaatia työnantajaa sulkemaan sähköpostitilinsä kokonaan. Tältä osin tietosuojavaltuutettu viittasi aiempaan kannanottoonsa 10.9.2004 dnro1278/452/2004. Siinä hän on todennut, että työsuhteen päättyessä ei ole enää olemassa henkilötietolain 8.1 §:n 5 kohdan mukaista asiallista perustetta käsitellä työntekijän sähköpostitiliä, joten työnantajan tulee viestinnän minimoimiseksi sulkea pois lähteneen työntekijän sähköpostiosoite. Työntekijän tuleekin ensisijaisesti kääntyä entisen työnantajansa puoleen ja vaatia tältä sähköpostin sulkemista henkilötietolain 29.1 § mukaisesti. Vielä tietosuojavaltuutettu korosti, että lähtökohtaisesti sähköpostiosoitteen auki pitäminen ja viestin kääntäminen ”välitä edelleen” toiminnolla vaatii työelämän tietosuojalain 18-20 §:n säännösten mukaisesti ensisijaisesti työntekijän suostumuksen, silloin kun kyse on työsuhteen päättymistilanteesta. Sähköpostin sulkemista on vaadittava itse työnantajalta (rekisterinpitäjä).

3. ja 4.

Työnantajan työntekijän käyttöön antaman matkapuhelimen eli työsuhdepuhelimen osalta ei säädetä henkilötietolaissa eikä työelämän tietosuojalaissa. Sovellettavaksi tulevat säännöt sähköisen viestinnän tietosuojalain (516/2004) 2 §:n 10 ja 11 kohtien mukaisesti työnantajasta tilaajan ja/tai yhteisötilaajan roolissa. Tietosuojavaltuutetun käsityksen mukaan työnantaja matkapuhelinliittymän tilaajana toimii lain tarkoittamana tilaajana ja/tai yhteisötilaajana, jolla on oikeus päättää omien liittymiensä avaamisesta, sulkemisesta ja siirtämisestä. Mikäli itse matkapuhelinlaite on työnantajan hankkima, kuuluu tämä omaisuus lähtökohtaisesti työnantajalle. Työntekijällä ei siten ole oikeutta vaatia itselleen ja omiin nimiinsä käytössään ollutta matkapuhelinta, liittymää tai numeroa eikä oikeutta vaatia sulkemaan liittymää. Työntekijä voi kuitenkin yrittää neuvotella työnantajan kanssa matkapuhelinnumeron mahdollisesta siirrosta tai sulkemisesta ja mikäli työnantaja siihen suostuu, voidaan asiasta sopia sopimusoikeudellisin keinoin. Tilaajan ja yhteisötilaajia koskevan lainsäädännön ja sähköisen viestinnän tietosuojalain tulkinta tältä osin kuuluu Viestintäviraston toimivaltaan.

ASIA: INTERNETIN KÄYTÖN JA TYÖNTEKIJÖIDEN VERKKOSELAILUN ELI NS. VERKKOSURFFAILUN VALVONTA TYÖPAIKALLA

Asian kuvaus:

Luottamusmies tiedusteli, saako työnantaja seurata, millä Internetsivuilla työkoneelta vierailaan, saako työnantaja estää yleishyödylliselle sivustolle pääsyn, minkälaisia tunnistetietoja työnantaja saa kerätä Internetsivujen käytöstä ja voiko työntekijä antaa suostumuksensa siihen, että työnantaja seuraa työntekijän verkkoselailusta kertyviä tunnistamistietoja?

Tietosuojavaltuutetun vastaus:

Verkkoselailusta kertyvien tunnistamistietojen luottamuksellisuudesta säädetään laissa ja koska asiasta ei ole olemassa poikkeussäännöksiä kuten työelämän tietosuojalain säännökset sähköpostin avaamisesta, on työnantajan noudatettava perusoikeutena Suomen perustuslain (731/1999) 10 §:ssä säädettyä viestinnän luottamuksellisuutta.

Sähköisen viestinnän tietosuojalain (516/2004) 4 §:n mukaan verkkosivustojen selaamisesta kertyvät tunnistamistiedot ovat luottamuksellisia, jollei toisin säädetä. 5 §:ssä säädetään vaitiolovelvollisuudesta ja hyväksikäyttökielellä, joka koskee myös työnantajaa, työnantajan palveluksessa olevaa tai työnantajan lukuun toimivaa. Se, joka on ottanut vastaan tai muutoin saanut tiedon luottamuksellisesta tunnistamistiedosta, jota ei ole hänelle tarkoitettu, ei saa ilman viestinnän osapuolen suostumusta ilmaista tai käyttää hyväksi tunnistamistietoa, ellei laissa toisin säädetä. Teleyrityksen, lisäarvopalvelun tarjoajan, yhteisötilaajan tai viestintämarkkinalain 137 §:ssä tarkoitetun teleurakoitsijan palveluksessa oleva tai ollut ei saa ilman viestinnän osapuolen tai paikannettavan suostumusta ilmaista, mitä hän on tehtävässään saanut tietää tunnistamistiedoista, ellei laissa toisin säädetä. Vaitiolovelvollisuus on myös sillä, joka toimii tai on toiminut teleyrityksen, lisäarvopalvelun tarjoajan, yhteisötilaajan tai teleurakoitsijan lukuun.

Rikoslain (39/1889) 38 luvun 3 §:ssä (531/2000) säädettyyn viestintäsalaisuuden loukkaukseen syyllistyy se, joka oikeudettomasti 1) avaa toiselle osoitetun kirjeen tai muun suljetun viestin taikka suojauksen murtaen hankkii tiedon sähköisesti tai muulla vastaavalla teknisellä keinolla tallennetusta, ulkopuoliselta suojatusta viestistä taikka 2) hankkii tiedon televerkossa välitettävänä olevan puhelun, sähkeen, tekstin-, kuvan- tai datasiirron taikka muun vastaavan televiestin sisällöstä taikka tällaisen viestin lähettämisestä tai vastaanottamisesta.

Sähköisen viestinnän tietosuojalain esitöissä todetaan, että verkkosivujen selailu kuuluu lain soveltamisalaan, koska palvelinten yleisölle avoimia sivuja selattaessa palvelimelle tai viestintäverkon kautta päätelaitteelle jää yleensä tietoja, joiden avulla viestit voidaan yhdistää ne vastaanottavaan henkilöön.

Tietosuojavaltuutettu on kannanottonaan ja yleisenä ohjauksena todennut, että työntekijöiden verkkoselailusta eli ns. verkkosurffailusta muodostuvia tunnistamistietoja ei saa käyttää työnantajan työn johto- ja valvontaoikeuden eli direktio-oikeuden nojalla siten, että työntekijöitä valvotaan, seurataan ja tarkkaillaan keräämällä ja/tai katsomalla näitä tunnistamistietoja. Tunnistamistiedoista muodostunee myös henkilörekisteri siltä osin kuin niistä tallentuu tunnistettavia luonnollisia henkilöitä koskevia henkilötietolain 3 § 1 kohdan tarkoittamia henkilötietoja.

Työnantaja voi kuitenkin direktio-oikeuden nojalla päättää tietoverkkojen käytösäännöistä ja päättää siitä, saako työpaikalla verkkosurffailua ylipäätään tai vain tietyillä sivuilla. Työnantaja voinee myös estää joillekin sivuille pääsyn koko organisaatiossa tai tietyille tahoille organisaatiossa. Tältä osin työnantajan on kuitenkin huomioitava tasapuolinen kohtelu työpaikalla ja työsopimuslain (55/2001) 2 luvun 2 §:n tarkoittama syrjimättömyyden toteutuminen. Sääntöjen noudattamista voidaan valvoa myös perinteisin työnjohto-oikeudellisin keinoin siten, että työnantaja tai tätä edustava esimies

huomatessaan työntekijän surffailevan kielletyillä sivuilla kieltää häntä näin tekemästä.

Työntekijän suostumuksen antaminen työnantajalle siihen, että tämä voi kerätä tietoa tai valvoa työntekijän verkon käyttöä yleisesti, ei ole mahdollista perusoikeuksien toteutumisen eikä oikeudellisesti pätevän suostumuksen arvioinnin osalta. Tarkastuksessa ja ohjauksessa 22.1.2007, dno 1769/44/2006 sähköpostin ja viestinnän luottamuksellisuuden osalta tietosuojavaltuutettu on todennut, että työnantajan sähköpostijärjestelmään kohdistuva omistusoikeus tai työnantajan työnjohto- ja valvontaoikeus ei luo perustetta poiketa luottamuksellisen viestin salaisuudesta, joka perusoikeutena on loukkaamaton. Perusoikeusnäkökulmasta hyväksyttävänä ei voitane pitää menettelyä, jossa käyttäjä yleisluonteisesti suostumuksellaan luopuisi perusoikeuksistaan ja antaisi työnantajalleen oikeuden tutkia sähköpostiviestejään saati että tällaisesta voitaisiin määrätä työnantajan yksipuolisesti antamissa ohjeissa.

Työelämän tietosuojalain 3 §:n mukaisesti työnantaja saa käsitellä vain välittömästi työntekijän työsuhteen kannalta tarpeellisia henkilötietoja, jotka liittyvät työsuhteen osapuolten oikeuksien ja velvollisuuksien hoitamiseen tai työnantajan työntekijöille tarjoamiin etuuksiin taikka johtuvat työtehtävien erityisluonteesta. Tarpeellisuusvaatimuksesta ei voida poiketa työntekijän suostumuksella. 21 § säättää teknisin keinoin toteutetun valvonnan säännöt ja menettelyt sekä sähköpostin ja tietoverkkojen käytösäännöt läpikäytäväksi yhteistoiminta- tai kuulemismenettelyssä työpaikalla.

Lain perustelujen mukaan työnantajalla on oikeus työn johto- ja valvontaoikeutensa perusteella päättää valvontatavoista, jos ne muutoin ovat sallittuja. Työnjohto- ja valvontaoikeutta rajoittavat tietyt perusoikeudet, työlainsäädäntö ja työntekijöihin ja virkamiehiin ja heidän työnantajiinsa sovellettava muu lainsäädäntö. Keskeinen merkitys on rikoslainsäädännöllä, jonka perusteella työnantajat voidaan tuomita rangaistuksiin teoista, jotka kohdistuvat työntekijöihin. Lisäksi valvonnan avulla kerättävät tiedot rajoittuisivat vain sellaisiin, jotka ovat tarpeellisia.

Yhteistoimintamenettelyssä ei voida sopia lain vastaisesta teknisestä valvonnasta, tarpeettomien henkilötietojen käsittelystä tai viestinnän luottamuksellisuuden loukkaamisesta. Tietoverkkojen käytösääntöjen yhteydessä työnantaja voi kuitenkin määritellä säännöt verkkoselailun sallittavuudesta työpaikalla.

ASIA: OPPILAITOKSEN SUUNNITTELEMAN OHJELMISTO-OMINAISUUDEN LAILLISUUS

Asian kuvaus:

Oppilaitoksessa suunniteltiin otettavaksi käyttöön eräs x-ohjelmiston ominaisuus arvostelun ja arvioinnin seurannassa. Sen avulla opettajilla olisi mahdollisuus nähdä työasemillaan oppilaitoksessa opiskelevien kurssisuoritukset ja valinnat. Oppilaitos tiedusteli suunnitelman laillisuutta.

Tietosuojavaltuutetun vastaus:

Jokainen työntekijä voi käsitellä vain sellaisia henkilötietoja, joita hän tarvitsee työtehtävissään. Tietosuojavaltuutetun käsityksen mukaan opettajalla on työtehtävissään tarve käsitellä opettamiensa opiskelijoiden henkilötietoja. Asiassa jäi epäselväksi, minkälaisissa työtehtävissä opettajien olisi tarpeellista ja asiallisesti perusteltua käsitellä muiden kuin opettamiensa opiskelijoiden henkilötietoja.

Henkilötietolain periaatteena on henkilötietojen käsittelyn minimointi. Siksi tietosuojavaltuutettu suositteli analysoimaan, minkä vuoksi oppilaitoksessa olisi tarve siirtyä tiedusteltuun käytäntöön. Tilastotietojen käyttöä arvostelun ja arvioinnin seurannassa henkilötietolaki ei rajoita, koska niitä ei voida yhdistää millään tavalla yksittäisiin opiskelijoihin.

Perustelut:

Oppilaitoksessa kaikki sellaiset opiskelijasta kerättävät tiedot, jotka voidaan yhdistää häneen jollakin tavalla, ovat henkilötietoja. Niitä ovat myös opiskelijan kurssisuorituksia ja valintoja koskevat tiedot. Käsittelyllä tarkoitetaan kaikkia henkilötietoihin kohdistuvia toimenpiteitä. Henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan henkilötietolakia.

Tietosuojavaltuutettu on katsonut, että oppilaitoksen ja opiskelijan välillä on asiakassuhteeseen perustuva asiallinen yhteys, mihin opiskelijoiden henkilötietojen käsittely oppilaitoksissa perustuu. Henkilötietolaki velvoittaa määrittelemään henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset. Oppilaitoksissa opiskelijoiden henkilötietojen käsittelyn tarkoitus on opetuksen järjestäminen. Henkilötietoja voidaan käsitellä vain tavalla, joka ei ole yhteen sopimaton henkilötietojen määrittelyn käyttötarkoituksen kannalta.

Käsittelyn tulee olla asiallisesti perusteltua rekisterinpitäjän toiminnan kannalta. Henkilötietojen käsittelyssä tulee noudattaa hyvää tietojenkäsittelytapaa. Henkilötiedot tulee myös suojata asiattomalta pääsylvä ja laittomalta käsittelyltä. Lisäksi käsiteltävien henkilötietojen tulee olla määrittelyn henkilötietojen käsittelyn tarkoituksen kannalta tarpeellisia.

Opiskelijoiden henkilötietojen salassa pidosta on säännöksiä lukiolaissa ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (julkisuuslaki). Erityislaista ilmenee, missä tilanteissa ja kenellä on oikeus saada salassa pidettäviä tietoja.

Sovelletut säännökset:

Henkilötietolaki: 38 §, 3 § 1 ja 2 kohta, 5 §, 6 §, 7 §, 8 § 1 mom. 5 kohta, 9 §, 32 §

Lukiolaki 32 §, julkisuuslaki 24 §

ASIA: DIAARIN TIETOJEN VIEMINEN INTERNETIIN

Asian kuvaus:

X:n kaupunki pyysi tietosuojavaltuutetun kannanottoa asianhallintaohjelman diaarin tietojen julkaisemisesta Internetissä. Julkaiseminen koskisi keskushallinnossa kirjattuja kaupunginhallituksen ja valtuuston käsittelyyn tulevia asioita. Vuosittain keskushallinnon diaariin kirjataan 1200 asiaa, joista noin 100 on yksityishenkilöitä koskevia asioita. Diaarisovellutusta käytetään asioiden käsittelyprosessin seuraamiseen ja hallintaan. Diaariin päivittyvät mm. toimielinten ja viranhaltijoiden päätöksiin liittyvät tiedot sekä valmisteluvaiheen käsittelytiedot. Julkaisemista perusteltiin julkisuuslain tavoitteiden toteuttamisella.

Tietosuojavaltuutetun vastaus:

Julkisuuslaki/henkilötietolaki

Julkisuuslain (621/1999) tavoitteena on toteuttaa avoimuutta ja hyvää tiedonhallintatapaa viranomaisten toiminnassa sekä antaa yksityisille ja yhteisöille mahdollisuus valvoa julkisen vallan ja julkisten varojen käyttöä, muodostaa vapaasti mielipiteensä sekä vaikuttaa julkisen vallan käyttöön ja valvoa etujaan ja oikeuksiaan (Julkisuuslaki 3 §).

Henkilötietojen suojasta säädetään henkilötietolaissa (523/1999). Henkilötietolain 1 §:n mukaan lain tarkoituksena on toteuttaa yksityiselämän suojaa ja muita perusoikeuksia henkilötietoja käsiteltäessä sekä edistää hyvän tietojenkäsittelytavan kehittämistä ja noudattamista

Julkisuuslain edellä kuvatun tavoitteen toteuttaminen ei pääsääntöisesti edellytä käsiteltävänä ja ratkaistavana olevaan asiaan liittyvien yksityisten henkilöiden tietoja sisältävien asiakirjojen aktiivista julkaisemista. Riittävää useimmiten on, että julkisia tietoja sisältävät asiakirjat ovat nähtävissä ja kopiot niistä pyydettyä saatavissa.

Henkilörekisterin käsite

Henkilörekisterin käsite on määritelty henkilötietolain 3 §:ssä. Henkilörekisterillä tarkoitetaan mm. käyttötarkoituksensa vuoksi yhteenkuuluvista merkinnöistä muodostuvaa henkilötietoja sisältävää tietojoukkoa, jota käsitellään osin tai kokonaan automaattisen tietojenkäsittelyn avulla (3 §:n 1 momentin 3 kohta).

Asianhallintajärjestelmä on asiainkäsittelyn hallinnointia ja seuranta varten muodostettu tietojärjestelmä. Asianhallintajärjestelmään voi osana kuulua diaari, joka on henkilötietolain tarkoittama tiettyä tehtävää (JulkL 18.1 § kohta 1 ja JulkA 5 §) varten perustettu henkilörekisteri, siltä osin kun siinä on luonnollisia henkilöitä koskevia tietoja.

Henkilötietojen luovuttaminen

Henkilörekisteriin sisältyvien henkilötietojen vieminen viranomaisen kotisivulle on henkilötietojen sähköistä luovuttamista. Sovellettavaksi tulee siten julkisuuslain 16.3 §:n säännös. Henkilötietojen laittaminen kotisivuille (avoimeen Internet-verkkoon) merkitsee, että

- henkilötietoja luovuttava rekisterinpitäjä ei voi enää hallita ko. tietojen käyttöä,
- luovutuksensaajia ovat kaikki, jotka voivat Internetiä käyttää ja kotisivuja katsella, eikä luovutuksensaajien käyttötarkoitusta voida selvittää.

Mainituista syistä julkisuuslain 16.3. edellytykset henkilötietojen luovutukselle eivät täyty. Kotisivuille ei henkilörekisteriin sisältyviä henkilötietoja ilman asianomaisen henkilön asianmukaista suostumusta siten saa laittaa. Suostumus tarvitaan, koska Internetissä tietoja voivat käsitellä ketkä tahansa, eikä tällaisella Internetin käyttäjällä ole henkilötietolain 8 §:n muulla perusteella oikeutta kerätä eikä käsitellä kyseisiä henkilötietoja. Poikkeuksen voivat muodostaa henkilötietolain 8.1.kohdassa 8 tarkoitetut tiedot. Tällöinkin mm. henkilötietolain yleisvelvoitteet tulee ottaa huomioon. Suostumuksen pyytämisen yhteydessä annettavassa informoinnissa tulee muun ohella informoida henkilöä kyseisten henkilötietojen käyttömahdollisuuksista Internetissä. Henkilön tulee siten tietää, mihin hän suostuu (HetiL 2.1 § kohta 7 ja 24 §).

Asianomaisen yksiselitteisen suostumuksen lisäksi henkilörekisteriin kuuluvien henkilötietojen vieminen Internetiin voisi olla mahdollista asiaa koskevan nimenomaisen säännöksen perusteella. Esimerkiksi julkisuuslain yleinen tiedottamisvelvoite tai kuntalain 29 §:ssä tarkoitettu tiedottamisvelvoite ei ko. luovuttamiseen oikeuta.

Kuntaliitto on yleiskirjeessään (19/80/2005) julkaissut kuntien www-viestinnän ohjeen. Ohjeessa käsitellään myös kunnan asiakirjojen käsittelyä avoimessa internet-verkossa. Ohjeessa todetaan mm., että kunnan Internetiin voidaan laittaa myös asiakirjoja, jotka sisältävät yksityishenkilöiden nimiä, mikäli asiakirjat eivät kuulu henkilörekisteriin, muodosta tai sisällä henkilörekisteriä eivätkä ole salassa pidettäviä.

Edellä esitettyyn perustuen tietosuojavaltuutettu totesi, että asianhallintajärjestelmään kuuluva diaari on henkilötietolain tarkoittama henkilörekisteri siltä osin kun siinä on luonnollisia henkilöitä koskevia tietoja. Viranomaisen henkilörekisteriin kuuluvien henkilötietojen vieminen Internetiin voi olla mahdollista asianomaisen yksiselitteisen suostumuksen lisäksi asiaa koskevan nimenomaisen säännöksen perusteella. Julkisuuslain yleinen tiedottamisvelvoite tai kuntalain 29 §:ssä tarkoitettu tiedottamisvelvoite ei tällaiseen luovuttamiseen oikeuta.

ASIA: TIETOSUOJAVALTUUTETUN PÄÄTÖS TARKASTUSOIKEUTTA JA TIEDON KORJAAMISTA KOSKEVASSA ASIASSA

Asian kuvaus:

Hakija X on vaatinut tarkastusoikeutensa nojalla saada kaikki henkilötiedot, mitä Pankki Y on hänestä tallettanut. X on myös vaatinut Pankkia poistamaan merkinnän kielteisestä luottopäätöksestä, koska hän ei ollut tehnyt lainahakemusta eikä siten voinut olla olemassa kielteisistä lainapäätöistä.

Pankki kertoi, että X oli saanut ajan lainaneuvotteluihin samaksi päiväksi, jolloin hän oli ottanut yhteyttä pankkiin. Tämän vuoksi hänet oli Pankin

tiedoissa rekisteröity asiakkaaksi samasta päivästä alkaen. Asiakastapahtumat-osioon oli kirjattu tieto X:n käymistä lainaneuvotteluista ja että nämä tiedot tullaan viipymättä toimittamaan X:lle. Näissä merkinnöissä todettiin, että X:n kohdalla oli tehty kielteinen luottopäätös, vaikka mitään kirjallista päätöstä ei varsinaisesti ollut olemassa. Oli vain pankin tahtotila olla myöntämättä luottoa. Pankki ei kertomansa mukaan ollut koskaan kieltäytynyt antamasta X:lle hänen pyytämiään tietoja. Pankin tietojärjestelmissä X:ssä olevissa tiedoissa näkyy merkintä "*Kielteinen luottopäätös*". Otsikon alla viitataan otsikkoon "*Lainaneuvottelu*", jossa kerrotaan tarkemmin, mitä asiasta on keskusteltu.

X vaati, että tietojärjestelmän lokitiedot on tutkittava sen selvittämiseksi, milloin nämä merkinnät on tehty ja onko niitä kenties myöhemmin muokattu. X:n mukaan Pankin toimittamassa kirjeessä oli vain lainaneuvotteluja koskevat tiedot. Hän oli vaatinut Pankilta oikeaksi todistettuina kaikki häntä koskevat tiedot. Hän katsoi, että hän ei voinut olla varma siitä, onko Pankki tehnyt häntä koskevia merkintöjä muihin rekistereihin. X kertoi, että hänelle ei ollut aivan selvää Pankki-ryhmän rakenne, mutta pyynnöllään hän oli tarkoittanut koko Pankkiryhmän organisaationa sitä tarkemmin määrittelemättä.

Pankki oli toimittanut X:lle tulosteen, josta ilmeni X:n asiakkuuden alkamispäivä. Pankki oli käsitellyt rekisteritietojen saamista koskevan pyynnön nimenomaan sitä itseään koskevana. Pankilla ei ollut mahdollisuutta toimittaa rekisteritietoja muista Pankki-ryhmään kuuluvien yksiköiden tietojärjestelmistä.

Tietosuojavaltuutetun päätös ja perustelut:

Tietosuojavaltuutettu hylkäsi X:n vaatimuksen saada kaikki henkilötiedot, joita Pankki oli hänestä tallettanut.

X oli esittänyt henkilötietolain 26 §:n mukaisen vaatimuksen tietojen saamisesta henkilötietolain 28 §:n mukaisesti kirjallisesti, johon hänellä oli oikeus. Epäselväksi jäi, oliko hänelle jossain vaiheessa kieltäytytty antamasta näitä tietoja. Mahdollisella kieltäytymisellä ei kuitenkaan enää ollut merkitystä, koska hän oli joka tapauksessa saanut tiedot myöhemmin. X ei ollut esittänyt mitään sellaista, jonka perusteella olisi ollut syytä olettaa, että hän ei olisi saanut kaikkia tietoja. Pelkkä X:n täysin spekulatiivinen väite siitä, että hän ei voinut olla varma, oliko hänestä tallennettu muita tietoja Pankin tietojärjestelmiin, ei antanut aihetta tällaiseen tutkimiseen.

Tietosuojavaltuutettu ei myöskään ryhtynyt X:n vaatimalla tavalla tutkimaan Pankin lokitiedostoja. Ei ollut myöskään merkitystä sillä, oliko rekisterimerkintöjä myöhemmin muutettu tai muokattu tai koska ne oli tehty. Oleellista oli se, että tietojen on oltava oikeita. Rekisterinpitäjä oli jopa itse velvollinen muuttamaan virheelliset merkinnät.

Tietosuojavaltuutettu hyväksyi X:n vaatimuksen poistaa merkintä kielteisestä luottopäätöksestä ja määräsi Pankin poistamaan merkinnän *Kielteinen luottopäätös* ja korvaamaan sen jollain asiasta oikean kuvan antavalla merkinnällä, jossa viitataan käytyihin luottoneuvotteluihin ja niissä tultuun tulokseen siitä, että lainaa ei tultaisi myöntämään. Koska ei ollut ilmennyt, että X olisi pyytänyt pankkia tekemään luottotarjouksen, oli talletettu merkintä kielteisestä luottopäätöksestä henkilötietolain 9 §:n tarkoittamalla tavalla virheellinen.

X:lle annettiin muutoksenhakuohjaus henkilötietolain 45 §:n mukaan.

Sovelletut säännökset:

Henkilötietolain 8, 9, 26 ja 28 §.

Tietosuojavaltautetun ohjaus:

1. X oli pyytänyt saada kaikki tiedot, mitä hänestä oli kenellä tahansa Pankki-ryhmän rekisterinpitäjällä. Tietosuojavaltautettu kehotti X:ää halutessaan ottamaan itse yhteyttä niihin rekisterinpitäjiin, joilta hän haluaa saada tietoa.

2. X oli vaatinut, että hänen asiakassuhteensa alkamispäivämääräksi merkitään lainaneuvotteluihin perustuneen päivämäärän sijasta myöhempi tilinavaamispäivä. Tätä vaatimusta hän ei ollut toimittanut Pankille tiedoksi. Koska X oli ollut lainaneuvotteluissa, tietosuojavaltautetun käsityksen mukaan tästä päivämäärästä alkaen X oli ollut Pankin asiakas. Toisenlainen tulkinta asiasta johtaisi siihen, että esimerkiksi lainaneuvotteluista ei saisi olla lainkaan merkintöjä, koska Pankin oikeus ylipäänsä käsitellä X:n henkilötietoja perustuu pitkälti juuri asiakassuhteeseen.

ASIA

**TIETOSUOJAVALTAUTETUN LAUSUNTO SYYTEHARKINTAA VARTEN;
TERVEYSKESKUKSEN POTILASTIETOJEN RIITTÄVÄ SUOJAUS**

Tapauksen kuvaus/esitutkintapöytäkirja:

Esitutkintapöytäkirjan mukaan terveyskeskuksessa on epäilty tapahtuneen tuottamuksellinen virkavelvollisuuden rikkominen. Kyseinen lisätutkinta on koskenut sitä, onko rekisterinpitäjä ryhtynyt henkilötietolain 32 §:n mukaisesti riittäviin toimenpiteisiin potilastietojen ja muiden henkilötietojen suojaamiseksi asiantonta käyttöä vastaan.

Sovellettavia rikostunnusmerkkejä:

Terveyskeskus on terveydenhuollon hoitoyksikkönä potilastietojen osalta rekisterinpitäjä, jonka tulee henkilötietolain 32 §:n nojalla suojata henkilötietoja luvaton käyttöä ja käsittelyä vastaan. Suhteellisuusperiaatteen mukaisesti suojaustoimenpiteet pitää suhteuttaa ottaen huomioon käytettävissä olevat tekniset mahdollisuudet, toimenpiteiden aiheuttamat kustannukset, käsiteltävien tietojen laatu, määrä ja ikä sekä käsittelyn merkitys yksityisyyden suojan kannalta. Näin ollen esim. tietojen arkaluonteisuus nostaa suojauksen vaatimuksia.

Rikosoikeudellinen vastuu suojaustoimenpiteiden laiminlyönnistä muodostuu ensinnäkin silloin, kun rikotaan henkilötietolain 48 §:n 2 momentin 3 kohdan tarkoittamalla tavalla henkilötietojen suojaamisesta annettuja säännöksiä ja määräyksiä. Toisaalta jos rekisterinpitäjä ei anna suojausmääräyksiä tai ota niitä käyttöön, voidaan tekoa arvioida henkilörekisteririkoksena (RL 38:9 §)

lähinnä sillä perusteella, että tällaista laiminlyöntiä voidaan pitää törkeästä huolimattomuudesta johtuvana henkilötietojen käsittelynä, joka on yhteen sopimatonta käyttötarkoituksen kannalta.

Tapauksen arviointi:

Henkilötietolain 32 §:n mukaan suojauskeinot ovat teknisiä ja organisatorisia. Näiltä osin on kysymys rekisterinpitäjän edellä mainitun suhteellisuusperiaatteen mukaisesti sovitetuista suojauskeinoista, joilla pyritään ennakolta varmistamaan laillinen henkilötietojen käsittely. Organisatorisia keinoja ovat muun muassa käyttöoikeuksien jakaminen työtehtävien mukaan (esim. ei liian laajoja), käyttöoikeuksien ja käyttäjätunnuksen antamisen yhteydessä annettu ohjaus tai jopa vaitiolositoumus. Joskus laillisen käsittelyn rajat koskevat käyttäjää suoraan esim. vaitiolovelvollisuuden perusteella kuten terveydenhuollon ammattihenkilöiden osalta (Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 17 § (559/1994)). Kun käsittelyn rajat määräytyvät käsittelyn tarkoituksen mukaan, on rekisterinpitäjän määrättävä tarkemmin käyttäjälle laillisen käsittelyn rajat täyttääkseen suojaustoimenpiteiden avulla myös ne edellytykset, joiden perusteella yksittäiselle käyttäjälle syntyy rikosoikeudellinen vastuu lainvastaisesta henkilötietojen käsittelystä.

Asianomistaja on vedonnut koulutuksen ja ohjauksen puutteeseen. Rekisterinpitäjä on vedonnut järjestettyyn tietosuojakoulutukseen ja siihen, että terveydenhuollon ammatilliseen koulutukseen sisältyy tietosuoja- ja salassapitokoulutusta. Yleinen ja varsinkin ulkopuolisen antama koulutus ei ole tässä tarkoitettuja varsinaisia suojaustoimenpiteitä. Kuten edellä on todettu, suojaustoimenpiteiden tulee olla sovitettuna ko. tietojenkäsittely-ympäristöön. Organisatoristen suojauskeinojen osalta onkin olennaista tarkastella sitä, miten käyttöoikeuksien antamisen yhteydessä on ohjattu ja määrätty näiden oikeuksien sallitusta ja kielletystä käytöstä. Erityisen tärkeää tämä on terveyskeskuksen muiden kuin terveydenhuollon ammattihenkilöiden osalta, koska heillä ei ole em. ammatin harjoittamiseen kytkeytyvää vaitiolovelvollisuutta. Esitutkintapöytäkirjan liitteenä oli kunnan terveyspalveluiden salassapito- ja käyttäjäsopimus, jota on lääninhallituksen ohjauksen perusteella korjattu vuoden 2007 alussa. Kyseisen asiakirjan on kunnan 30.8.2006 antaman selvityksen mukaan jokainen työntekijä perehdytyksen yhteydessä allekirjoittanut. Sitä kuinka pitkään tällaista sitoumuksen allekirjoittamista on edellytetty, ei ilmene asiakirjoista. Sitoumuksen keskeinen oikeudellinen vaatimus näyttäisi täyttyvän kohdassa 1 lauseessa: ”Rekisterien katselu- tai käyttöoikeutta ei ole muihin kuin työtehtävien edellyttämiin tietoihin esimerkiksi ei omiin eikä lähiomaisten potilastietoihin ilman hoitavan lääkärin lupaa.”

Teknisen suojauksen ja erityisesti jälkikäteisen valvonnan osalta on noussut esille kysymys ns. manager-oikeuksien käytöstä, onko kyse pääkäyttäjaoikeuksista itse potilastietojärjestelmään ja miten kirjataan itse lokivalvonta. Näiden manageritunnusten käytöstä saa vähän epäyhtenäisen käsityksen asiakirjojen perusteella. Henkilön A mukaan kyse oli pääkäyttäjätunnuksista ja ne olivat vain hänellä, ylihoitajalla, talouspäälliköllä ja järjestelmän huollosta ja ylläpidosta vastaavalla henkilöllä. B ei managerioikeuksien osalta puhu pääkäyttäjaoikeuksista vaan järjestelmän valvonnasta, jota ei kuitenkaan käytännössä tehty kun mitään laiminlyöntejä ei ilmennyt.

Hänen lausumastaan saa sen käsityksen, että pistokokeet ja lokitiedostojen tarkempi seulonta olisi edellyttänyt erillisiä toimenpiteitä. Myös C kertoi, ettei systemaattista valvontaa suoritettu, koska se koettiin niin suuritöiseksi. Tutkintailmoituksen (21.5.2007) selostusosaan on kirjattu, että ns. manager-oikeudet on jaettu kymmenelle eri henkilölle osastoittain eriteltynä ja nimettynä. Näillä tunnuksilla ko. henkilöt pääsevät oman toimialueensa potilastietoihin.

Esitetyn perustella voidaan tehdä seuraavia johtopäätöksiä. Itse lokitiedoston käsittely ja siihen perustuvat pistokokeet ovat erillisiä käsittelyprosessejä, joissa tietojärjestelmän tuottamaan tapahtumakirjaustiedostoon (lokityiedosto) kohdistetaan erilaisia hakuja. Käsittelyä voidaan pitää henkilöllisenä kun poimintakriteeri on henkilöön liittyvä tunnistus (tyypillisesti joko potilaan henkilötunnus tai käyttäjän tunnus). Tietojärjestelmässä ei siten ole valmista em. kriteereillä muodostettua henkilöllistä tietokantaa, jonka voisi vain avata. Itse lokityiedoston lokityiedosto muodostuu tarvittavan hakuohjelman käytöstä ja siitä muodostuneesta tapahtumakirjaustiedostosta. Joku tällainen ohjelma on ollut käytössä esim. selvittäessä C:n pyynnöstä häneen kohdistuneita kyselyitä. Joka tapauksessa lokityietoihin perustuva valvonta on ollut ilmeisen olematonta tai satunnaista, mutta toisaalta mitään aktiivisen valvonnan muotoja ei ole yleisesti edellytettykään (esim. automaattinen ilmoitus valvojalle työntekijöiden kohdistuessa kyselyitä toisiinsa).

Managerioikeudet pääkäyttäjöikeuksina voivat viitata kahteen erilaiseen ilmiöön, jotka tulisi pitää erillään. Ensimmäisenä huomio kiinnittyy siihen, että pääkäyttäjällä on kyseiseen suojattavaan henkilörekisteriin nähden rajoittamaton pääsyoikeus. Toisaalta pääkäyttäjällä on oikeudet alustaa uusia käyttöoikeuksia ja siten tehtävät liittyvät oikeutettujen käyttäjien tietojen ylläpitoon. Tähän merkitykseen viittaisi se, että talouspäällikölläkin, jolla ei kuitenkaan ole potilashoidollisia tehtäviä, on ollut tällaiset pääkäyttäjöikeudet. Näiltä osin on kysymys potilastietojärjestelmän suojaamiseksi ylläpidettävästä tietojärjestelmästä, jonka perusteella tunnistetaan oikeutetut käyttäjät ja valvotaan heidän käyttöä. Tämä käytön valvontajärjestelmä on suojattavaan tietojärjestelmään integroitu tai erillinen ns. identiteetin hallintasovellus, jonka kanssa tietojärjestelmän kirjautuminen kommunikoi. Kyse rikosoikeudellisesti on näiltä osin siitä, onko myös tämä tietojärjestelmä riittävästi suojattu varsinkin, jos sen perusteella voidaan selvittää käyttäjätunnus ja salasana. Tässä tapauksessa ei asianomistaja ole omassa asiassaan vedonnut siihen, ettei ole voinut esim. työaikakirjausten perusteella tehdä hänen käyttäjätunnuksella tehtyjä kyselyjä eikä siten olisi kyse tällaisesta identiteettivarkaustyypisistä teosta eikä ole tarvetta lähteä jäljittämään luvattomien kyselyiden fyysisiä päätelaitteita terveyskeskuksen sisäverkosta (esim. DHCP-palvelin, jos käytetään dynaamisia ip-numeroita).

**ASIA: TETOSUOJAVALTUUTETUN LAUSUNTO SYYTTÄJÄLLE
TETOMURTOA POTILASREKISTERIIN KOSKEVASSA ASIASSA**

Esitutkintapöytäkirjan X:n kaupungin terveyskeskuksen potilastietojärjestelmän ns. lokityietojen mukaan lääkärin käyttäjätunnuksella on haettu ja otettu käyttöön potilastietoja, jotka eivät ole liittyneet kyseisen lääkärin toimialaan ja -paikkaan taikka potilaisiin. Tarkemmissa

selvityksissä on käynyt ilmi, että lääkäri on antanut käyttäjätunnuksen ja salasanan epäiltynä kuulustellulle sairaanhoitajalle. Lääkäri ei ole virkasuhteessa kaupunkiin, vaan toimii ns. tuntilääkärinä vanhusten palvelutalossa. Käyttäjätunnuksen ja salasanan lääkäri on antanut sairaanhoitajalle laboratoriotulosten hankkimiseksi lääkärin palvelutalossa asuvien potilaiden osalta. Sairaanhoitaja myöntää lääkärin antaneen tunnukset määrättyyn työtehtävään ja hän myöntää katsoneensa luvattomasti asianomistajien potilastietoja.

Tietomurto (RL 38:8 §)

Tekoa on tutkittu tietomurtona ts. oikeudettomana tunkeutumisena tietojärjestelmään käyttämällä tekijälle kuulumatonta käyttäjätunnusta. Tietojärjestelmänä voidaan pitää terveyskeskuksen potilastietojärjestelmää ja sen suojaksi rakennetun käyttöoikeushallinnon rekisteröidyksi käyttäjäksi on kirjattu kyseessä oleva lääkäri, jolle rekisterinpitäjä on antanut henkilökohtaisen pääsyoikeuden kyseiseen potilastietojärjestelmään. Näin ollen sairaanhoitaja on käyttänyt hänelle kuulumatonta käyttäjätunnusta ja salasanaa.

Teon oikeudettomuus vaatimus voisi tässä tapauksessa viitata lääkärin antamaan valtuutukseen, jonka mukaisia sairaanhoitajan kirjautumisia hänelle kuulumattomilla käyttäjätunnuksilla ja salasanalla ei kuitenkaan voitaisi pitää oikeudettomina. Siltä osin kuin voidaan todentaa sairaanhoitajan ylittäneen valtuutuksen, kirjautumista terveyskeskuksen potilasjärjestelmään voidaan pitää oikeudettomana tunkeutumisena tietojärjestelmään. Kun nämä kirjautumiset ovat yli puolen vuoden ajalta ja koskevat 10 eri henkilöä, ei ongelmaa muodostane myöskään se, että tunkeutumiseen olisi ollut kaikissa kyselyissä em. oikeuttamisperuste ja vasta oikeutetun kirjautumisen ja tiedonhaun jälkeen olisi hankittu kyseessä olevien henkilöiden tiedot.

Tietomurron asianomistajana näyttäisi olevan potilasrekisterin rekisterinpitäjä.

Henkilörekisteririkos (RL 38:9 §)

Tavanomaisesti rekisterinpitäjän palvelussa olevien henkilöiden rikosoikeudellinen vastuu siitä, että henkilötietoja ryhdytään käsittelemään ilman työtehtäviin liittyvää perustetta, määräytyy henkilörekisteririkoksen tunnusmerkistön mukaisesti. Kyse on henkilötietojen käsittelystä henkilötietolain käyttötarkoitussidonnaisuuden vastaisesti ja tämä vastuu kohdistuu myös työntekijään, jolle on annettu käyttöoikeus henkilötiedolliseen järjestelmään. Tässä yhteydessä työntekijä tulee nimenomaisesti tietoiseksi siitä, missä tarkoituksissa henkilötietoja saa käsitellä. Asiakirjojen mukaan sairaanhoitajalle ei ollut annettu omaa käyttäjätunnusta kyseessä olevaan tietojärjestelmään eikä hänen osaltaan näyttäisi täyttyvän henkilörekisteririkoksen subjektiiviset edellytykset.

Henkilörekisteririkkomus (Henkilötietolaki 48 §)

Edellä mainituista rikosoikeudellisen vastuun subjektiivisista edellytyksistä johtuu, että käyttöoikeudet annetaan henkilökohtaisina ja tällaisten käyttöoikeuksien luovuttamiseen muille henkilöille suhtaudutaan kielteisesti, varsinkin sen takia, että suojattavasta oikeushyvästä (terveydentilaa

koskevat tiedot) määrittäminen ei ole kuulu käyttöoikeuden haltijalle (vrt. pankkitili ja tilinkäyttöväliseen tunnusluvun luovuttaminen). Tämän lisäksi kyse on käyttöoikeuden haltijan oikeusturvasta. Antamalla käyttöoikeuden toiselle henkilölle, hän saattaa itsensä vaikeaa tilanteeseen puolustautuessaan sitä näyttöä vastaan jota käyttöoikeusjärjestelmän valvonnasta syntyy (ns. lokitiedot). Mikäli epäilty ei olisi tunnustanut kyseessä olevia luvattomia kyselyitä, hänen olisi ollut vaikea hankkia tukea väitteilleen.

Näistä syistä johtuen on rekisterinpitäjä voinut käyttöehdoissa, jotka näiltä osin voidaan ymmärtää henkilötietolain 32 §:n suojausmääräyksiksi, jopa kieltää käyttäjätunnusten luovuttamisen muille henkilöille. Jos tässä tapauksessa rekisterinpitäjän em. käyttöehdoissa on tällainen kieltö, voidaan katsoa, että lääkäri on näiltä osin rikkonut annettuja suojausmääräyksiä ja siten syyllistynyt henkilötietolain 48 §:n 2 momentin 3 kohdassa tarkoitettuun tekoon. Lääkäri on asiakirjojen mukaan saanut hallinnollisen huomautuksen hänelle annetun käyttöoikeuden luovuttamisesta toiselle henkilölle, mikä voidaan ottaa huomioon syyteharkinnassa.

Rekisterinpitäjän vastuu

Henkilötietolain 32 §:n mukaan rekisterinpitäjän on suojattava henkilörekisterin luvatonta käsittelyä ja käyttöä vastaan. Tähän sisältyy tyypillisesti henkilörekisterin käytönvalvonta. Käytönvalvonnassa rekisterinpitäjä myöntää käyttöoikeuksia rekisteriin niille henkilöille, jotka työtehtävissään tarvitsevat henkilötietoja ja siinä laajuudessa, joka työtehtävien kannalta on perusteltua.

Asiakirjoista ei ensinnäkään tarkemmin selviä, miksi terveyskeskuksen ulkopuolisessa vanhusten palvelukeskuksessa toimivalle lääkärille on annettu käyttöoikeus koko terveyskeskuksen potilasrekisteriin. Toiseksi jos ainoa tiedontarve on ollut terveyskeskuksen laboratoriotulokset, on kysyttävä, miksi käyttöoikeutta ei rajattu näihin tietoihin. Se, onko tällainen rajaus mahdollista tehdä, tulisi tarkemmin selvittää. Kyseessä on tekninen suojakeino, jolla voidaan rajata käyttöoikeuden laajuutta ja siten vähentää tietosuojaloukkauksen riskiä. Jos tällainen rajaus on ollut mahdollista tehdä esim. laboratoriotietoihin eikä sitä kuitenkaan ole käytetty, voidaan epäillä, että rekisterinpitäjä on rikkonut henkilörekisterilain suojaussäännöksen henkilötietolain 48 §:n 2 momentin 3 kohdassa tarkoitettulla tavalla. Rangaistavuus jää sen varaan, voidaanko rekisterinpitäjän tai sen edustajan katsoa toimineen törkeän huolimattomasti tässä tapauksessa.

6. TIETOSUOJALAUTAKUNNAN VUOSI

6.1 Lautakunnan tehtävät ja kokoonpano

Tietosuojalautakunta on päätösvaltaa tietosuoja-asioissa käyttävä elin, jonka valtioneuvosto nimittää kolmeksi vuodeksi kerrallaan.

Tietosuojalautakunta voi

- myöntää rekisterinpitäjälle luvan henkilötietojen käsittelyyn määrätyillä edellytyksillä ja
- antaa tietosuojavaltuutetun hakemuksesta henkilötietojen käsittelyä koskevia määräyksiä.

Lisäksi lautakunta

- käsittelee henkilötietojen käsittelyyn liittyviä lain soveltamisalan kannalta periaatteellisesti tärkeitä kysymyksiä,
- seuraa henkilötietojen käsittelyä koskevan lainsäädännön kehittämistarvetta ja
- tekee tarpeelliseksi katsomiaan aloitteita.

Tietosuojalautakunnan kokoonpano (**jäsen**/varajäsen) oli kertomusvuonna seuraava:

Puheenjohtaja

Ylijohtaja Pekka Nurmi, oikeusministeriö

Lainsäädäntöneuvos Leena Vettenranta, oikeusministeriö

Varapuheenjohtaja

Professori Ahti Saarenpää, Lapin yliopisto

Professori Kai Kalima, Helsingin yliopisto

Jäsenet

Hallintojohtaja Anna-Leena Reinikainen, Tilastokeskus

Hallintojohtaja Eila Ratasvuori, Helsingin kaupunki

Konsultti Pertti Saloranta, Hämeenlinna

Lainsäädäntöneuvos Ilkka Turunen, sisäasiainministeriö

Johtaja Lea Mäntyniemi, Finanssialan Keskusliitto ry

Johtava asiantuntija Riitta-Sisko Koskela, Työterveyslaitos

Johtaja Sven-Gustaf Lindroos, EAN-Finland Oy

Lainopillinen asiamies Hannu Rautiainen, Elinkeinoelämän Keskusliitto EK ry

Johtava lakimies Tuula Sario, Suomen Kuluttajaliitto ry

Lakimies Timo Koskinen, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö ry

Tietosuojalautakunnan sihteeri: varatuomari Leena Rantalankila

6.2 Katsaus vuoden 2007 toimintaan

Tietosuojalautakunta kokoontui kuusi kertaa vuonna 2007 ja ratkaisi kuusi asiaa.

Lupa-asioita tuli vireille viisi ja määräysasioita yksi. Lautakunta myönsi rekisterinpitäjille kolme lupaa henkilötietojen käsittelyyn ja hylkäsi kolme lupahakemusta. Lisäksi tietosuojalautakunta antoi The Geneological Society of Utah -nimiselle yhteisölle lausunnon vanhojen kirkonkirjojen digitalisoinnista ja niiden asettamisesta saataville Internetiin.

Lupahakemusten keskimääräinen käsittelyaika oli kuusi kuukautta. Tietosuojalautakunnan menot vuonna 2007 olivat 16.506 euroa.

Vireille tulleet ja lautakunnassa käsitellyt lupa- ja määräysasiat v. 2003 – 2007

	2003	2004	2005	2006	2007
vireille tulleet	10	7	6	7	7
ratkaistu	9	6	6	4	6
hyväksytty	5	4	5	3	3
hylätty tai jätetty tutkimatta	4	2	1	1	3

Tietosuojalautakunta tiedotti päätöksistään kotisivuillaan ja valtion säädöstietopankissa Finlexissä. Tietosuojalautakunta osallistui tietosuoja-asioista tiedottamiseen myös toimittamalla Tietosuoja-lehteä yhdessä tietosuojavaltuutetun ja Viestintäviraston kanssa.

Vuonna 2007 käsitellyt lupa-asiat

Kansalliskirjastolla oli lakisääteinen oikeus käsitellä teosten tekijöiden syntymä- ja kuolinvuositietoja

Helsingin Yliopiston yhteydessä toimiva Suomen Kansalliskirjasto ei tarvinnut tietosuojalautakunnan lupaa teosten tekijöiden syntymä- ja kuolinvuositietojen käsittelyyn kirjastotietokannoissaan, joihin yleisöllä on vapaa pääsy maailmanlaajuisen tietoliikenneverkon välityksellä. Tietosuojalautakunta katsoi, että tekijöiden syntymä- ja kuolinvuositiedon käsittely on tarpeen kansallisen kulttuuriperinnön ja muiden kokoelmien ylläpidossa ja niihin liittyvässä tiedonvälityksessä ja tietopalvelussa. Tietojen käsittely johtui näin ollen Kansalliskirjastolle yliopistolain 25 §:ssä ja vapaakappalelain 1 §:ssä säädetyistä tehtävistä.

Perintätoimistoille myönnettiin lupa käsitellä väestötietoja ammattimaisessa perintätoiminnassa

Tietosuojalautakunta myönsi kahdelle perintätoimintaa harjoittavalle yhtiölle määräaikaisten luvan käsitellä velallisten henkilötietojen selvittämisessä ja perintätoimen kohdentamisessa

oikeaan henkilöön väestötietojärjestelmän THS-tunnistuskyselyn avulla saatavia, muidenkin kuin perintätoimen kohteena olevien henkilöiden tietoja. THS-kyselyohjelma mahdollisti väestötietojärjestelmään merkittyjen henkilötietojen vapaan selailumahdollisuuden suorakäyttöyhteyden avulla, ja annettujen hakuheitojen perusteella voitiin saada vastauksena samalla usean henkilön tietoja.

Tietosuojalautakunta katsoi, että THS-tunnistusohjelmalla voidaan yksinkertaistaa ja nopeuttaa perintätoimiin kuuluvaa henkilötietojen selvittelyä sekä auttaa perintätoimen kohdentamista oikeaan henkilöön. Tietosuojalautakunta katsoi, että THS-tunnistusohjelman avulla saatavien tietojen käsittely oli tarpeen yhtiöiden oikeutetun edun toteuttamiseksi.

Hakemus saada käsitellä väestötietoja suoritettujen maksujen kohdistamiseksi oikein hylättiin

Tietosuojalautakunta hylkäsi henkilöstö- ja taloushallinnon palveluita tuottavan yhtiön hakemuksen saada käsitellä väestötietojärjestelmän THS-kyselyllä saatavia tietoja kotitalouksien kaupungille suorittamien maksujen kohdistamiseksi oikeisiin kotitalouksiin. Hakemus hylättiin, koska tietojen avulla ei voitu varmistaa maksujen oikeaa kohdistamista. Kyselyllä saatavien tietojen käsittely olisi voinut myös vaarantaa henkilön yksityisyyden suoja.

Perintää varten kerättyjen henkilötietojen käsittely luottotietotoiminnassa

Tietosuojalautakunta katsoi, että yhtiö harjoitti henkilötietolaissa tarkoitettua luottotietotoimintaa tehdessään luotonantajille luottopäätössuosituksia. Kysymyksessä oli menettely, jossa yhtiö laati perintärekisteriinsä harjoittamaansa perintätoimintaa varten keräämistään tiedoista luottopäätössuosituksia, jotka se luovutti luotonhakijoiden kulloinkin erikseen antamien toimeksiantojen nojalla pisteiden muodossa luotonantajien käyttöön luotonhakijoiden luottokelpoisuuden arviointia varten.

Tietosuojalautakunta katsoi, että henkilötietolaissa säädetyn käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteen vuoksi yritys ei saanut käyttää perintätarkoituksiin keräämiään henkilötietoja luottotietotoiminnassa. Lautakunta katsoi, että rekisteröidyn mahdollisesti antama toimeksianto luottopäätössuosituksen tekemistä varten ei oikeuttanut poikkeamaan käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteesta.

Tietosuojalautakunnalla ei ollut toimivaltaa myöntää poikkeusta käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteesta eikä myöskään toimivaltaa myöntää lupaa muiden kuin henkilötietolaissa tarkoitettujen henkilöluottotietojen käsittelyyn. Tietosuojalautakunta katsoi myös, että rekisteröityä koskevien tietojen antaminen luottopäätössuositusten muodossa ei ollut rekisteröidyn tarkastusoikeuden toteuttamista.

Helsingin hallinto-oikeus on osittain kumonnut tietosuojalautakunnan päätöksen ja palauttanut asian tietosuojalautakunnalle uudelleen käsiteltäväksi. Hallinto-oikeus on katsonut muun muassa, että kyseisessä asiassa ei voida katsoa, että yhtiön hakemuksessaan tarkoittama tietojenkäsittely luottopäätössuosituspalvelussa olisi sinänsä yhteensopimatonta tietojen alkuperäisen käyttötarkoituksen kanssa.

Rakennuskonevuokraamoille myönnettiin lupa pitää yhteistä sulkulistaa

Tietosuojalautakunta myönsi Teknisen Kaupan Liitto ry:n rakennuskonejaostoon kuuluville liiton jäsenyrityksille toistaiseksi voimassa olevan luvan saada ylläpitää yhteistä sulkulistaa henkilöistä, jotka ovat jättäneet vuokraamansa koneen palauttamatta tai ovat laiminlyöneet maksaa riidattoman vuokrasaatavan.

Sulkulistaa oli ylläpidetty tietosuojalautakunnan myöntämien määräaikaisten lupien nojalla jo vuodesta 1998 lukien. Sulkulistamenettelystä ei ollut tullut valituksia ja sitä oli kehitetty henkilötietojen käsittelyn kannalta turvallisemmaksi.

Asiassa esitetyn perusteella tietosuojalautakunta katsoi, että sulkulistalla on mahdollista ehkäistä rakennuskonevuokraamoihin kohdistuvia väärinkäytöksiä. Tämän vuoksi tietosuojalautakunta katsoi, että henkilötietojen käsittely sulkulistaa varten on tarpeen yritysten oikeutetun edun toteuttamiseksi.

Lausunto kirkonkirjatietojen digitalisoinnista ja asettamisesta saataville Internetiin

The Genealogical Society of Utah pyysi tietosuojalautakunnan lausuntoa siitä, onko Suomen evankelisluterilaisten ja ortodoksisten seurakuntien vuotta 1900 vanhempiin kirkonkirjoihin sisältyvän informaation digitalisointi ja Internetiin saataville asettaminen mahdollista. Vain kuolleita koskevia asiakirjoja oli tarkoitus asettaa saataville. The Genealogical Society of Utahilla oli hallussaan kirkonkirjojen mikrofilmit, jotka kattoivat ajan vuoteen 1900 asti.

Lausunnossaan tietosuojalautakunta totesi, että koska väestötiedot tulevat julkisiksi 25 vuoden kuluttua henkilön kuolemasta, voidaan katsoa, että myöskään oikeus yksityisyyteen ei enää ulotu näihin tietoihin. Tämän vuoksi tietosuojalautakunta katsoi, että seurakuntien rekisterissä olevat tiedot henkilöistä, joiden kuolemasta oli todistettavasti kulunut 25 vuotta, voitiin digitalisoida ja asettaa saataville Internetiin.

7. DATAOMBUDSMANNENS ÖVERSIKT 2007

Verksamhetsåret var vårt jubileumsår, eftersom det år 2007 har löpt 20 år sedan vår byrå grundades.

Under året firades dessutom den 25 år långa historien för Europarådets konvention om skyddet för personuppgifter genom att man arrangerade den första allmäneuropeiska informationssäkerhetsdagen. För att fira denna betydande dag, som förhoppningsvis också blir en tradition, slog vi samman dessa två evenemang: informationssäkerhetsdagen och jubileumsåret för vår byrå. Efter seminariet, som vi arrangerade, riktades vår energi på vår finländska specialitet, informationssäkerhetsdagen. Evenemang under jubileumsåret var också bl.a. mötet för jurister inom medlemsländernas dataskyddsmyndigheter Case Handling Workshop i Helsingfors, som samlade närmare 70 experter på dataskydd samt en valkväll med temat i dataskydd, som vi arrangerade tillsammans med EFFI. Dessutom stödde Lapplands universitet återigen vår verksamhet genom att det tillsammans med oss deltog i arrangemangen för evenemangen som hålls i Rovaniemi.

Även i slutet av året skedde mycket kring dataskyddsfrågor. Det finns anledning att särskilt nämna tre händelser. Rundradion offentliggjorde en undersökning, som den lät göra, vilken visade att medborgarna inte ens under undantagsförhållanden är villiga att avstå från sin integritet. Enligt undersökningen vill man mest hålla fast vid denna rättighet näst efter jämställdhet. Å andra sidan offentliggjorde den internationella "vakthundsorganisationen" Privacy International sin egen undersökning. Resultaten ledde till rubriker där man bl.a. använde uttrycket "Integriteten i Finland rasade".

En alldeles särskild uppmärksamhet ska fästas vid Europeiska unionens Lissabonavtal som godkändes i oktober. Syftet med avtalet är att ändra EU-fördragen. Ett eventuellt upphörande av Europeiska unionens pelarstruktur är naturligtvis nu av speciellt stor betydelse i förhållande till polis- och säkerhetsfrågor som hör till den tredje pelarens område. Å andra sidan blir en av de viktigaste rättsgrunderna för dataskyddet, Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna, även rättsligt bindande i fråga om skyddet för personuppgifter. I förteckningen över grundläggande rättigheter, som hör till Lissabonavtalet, ingår både integritetsskyddet och skyddet för personuppgifter. Till dessa delar förutsätter avtalet även att självständiga dataskyddsmyndigheter skall finnas!

EU är aktiv även när det gäller Internetbrott. Unionen insåg äntligen detta ökande problem och inledde utarbetandet av en gemensam strategi för bekämpning av Internetbrott. Tiden kommer att visa om denna strategi blir ett effektivt sätt att kämpa för de registrerade rättigheterna och för förtroendet. I samband med en frågestund i temat, som arrangerades av riksdagens förvaltningsutskott – dataskyddsärendena hör till detta –, föreslog jag att man även i Finland på nationell nivå skulle kunna sätta fart på ärendet genom att utfärda en datasäkerhetslag och genom att på ett fastare sätt integrera undervisningssektorn med medborgaruppfostran. Vissa straffprocesser under verksamhetsåret fick även mig att inse att det ännu finns mycket arbete när det gäller utbildning för bl.a. åklagare.

Vi fick också nya "kolleger". Europarådets kommissarie för mänskliga rättigheter Thomas Hammarberg kallade även mig till ett seminarium som han arrangerade. Han hade också blivit uppmärksam på hot som riktas mot dataskyddet. Även den nya Europeiska byrån för grundläggande rättigheter inkluderade dataskyddet i sitt arbetsprogram.

I fråga om dataskyddsfrågor inom den elektroniska kommunikationen fortsatte verksamheten för att på ett effektivare sätt förebygga att företagshemligheter läcker ut. Frågan om arbetsgivarens rätt att läsa de anställdas e-postmeddelanden och att följa upp surfandet på Internet begränsades till stor del av beslutet i ärendet Copland mot UK, som Europeiska människorättsdomstolen fattade 3.4.2007. Det ser ut som om domstolen inte helt skulle stryka användningen av dessa ur metodurvalet. Efter årsskiftet 29.1.2008 fattade Europeiska gemenskapernas domstol ett intressant beslut i ärendet Telefonica mot upphovsrättsorganisationen Promusicae. Jag tror att dessa domstolsbeslut kommer att ha en betydlig inverkan även i Finland.

Vi genomförde också betydande interna förnyelser på vår byrå i syfte att ytterligare effektivera vårt samhälleliga inflytande och att förbättra våra anställdas ställning och arbetstillfredsställelse. Vi antar att vi genom ett nytt elektroniskt system för ärendehandläggning på ett ännu bättre sätt kan svara på den ökande efterfrågan. Å andra sidan visade inspektionen, som riksdagens biträdande justitieombudsman genomförde under verksamhetsåret, att våra resurser är klart begränsade. Det finns många utmaningar och osäkerhetsfaktorer i en helhet, där efterfrågan på våra tjänster ökar i och med att medborgarnas dataskyddskunskaper ökar och där utmaningarna för produktivetsprogrammet å andra sidan kontinuerligt tvingar människorna att förhålla sig kritiska till vårt arbete. Därför är utgångspunkterna för år 2008 särskilt intressanta. Mitt i allt detta presterade vår personal återigen utmärkt.

I Helsingfors den 31. juli 2008

Reijo Aarnio
dataombudsman